

Адреса:
Redakce
„Ukr. Skytalec“
Ukr. Tábor,
Josefov,
Čecho-Slov.
Republika
Europe

Редакція засте-
рігає собі право
робити поправки
в рукописах.
Рукописів
не
звертається.

УКРАЇНСЬКИЙ СКИТАЛЕЦЬ

ілюстрований місячник

1922.
ЖОВТЕНЬ.

Йозефів.

Ч. 18.
ЖОВТЕНЬ.

14. 10. 1922.

Видає Культурно-просвітний Кругок
Світлини Фотогр. Секції К. П. К.

Редагує пор. Петро Будз.
За редакцію відповідає Карель Крацік.

З М І С Т :

	Стор.
в.: Памяти українського стрільця Василя Парнеги . . .	1
П. М.: Житомир-Коростень	1
Бул. ст. дес. Василь Ілащук: III. курінь 8. бригади в наступі на Київ	5
Петро Будз: З життя-буття в таборі в Йозефові . . .	8
П. В.: Волинь під військовим зарядом Галичан 1919. р.	10
Роман Колтунюк: З кліщів смерті	11
Пор. Лихо: Вироби українських робітничих сотень на чеській виставі	13
З еміграційного життя в Югославії	14
Надіслане	14
Оповідки	14

	Стор.
Звіт „Самопоміч“ за місяць вересень	15
Виказ жертв	16
Оголошення	16

СВІТЛИНИ :

Друга скорострільна сотня 14. полка, 7. (львівської) бригади	3
Старшинський хор виїжджає з табору на концерт до Веліховки	8
Праці стрільців українських робітничих сотень на господарсько-промисловій виставі в Кошицях . .	13
Шкільна дітвора українського табору в Йозефові при руханкових вправах	15

Предплата з пересилкою виносить :

	річно:	піврічно:
в Чехословаччині	50 Кч	25 Кч
в Югославії	60 Дин.	30 Дин.
в Австрії	8000 К	4000 К

	річно:	піврічно:
в Німеччині	300 М.	150 М.
в Канаді	3 \$	1'5 \$
в Злуч. Держ. Півн. Амер.	2 \$	1 \$

Ціна одного примірника в Чехословаччині без пересилки 4 Кч.

ПАМ'ЯТИ УКРАЇНСЬКОГО СТРЕЛЬЦЯ ВАСИЛЯ ПАРНЕГІ

* 1893, † 9. 10. 1922.

Перед лічицю йозефівської залози заїхав 10. жовтня 1922 пів до другої години чорний караван. Бляшаний лицар, що уміщений на горі каравану вказував, що вмер військовий. Перед брамою на хіднику гурт війська. Українські старшини й стрільцтво. Надійшла військова музика й почетний відділ, а польовий духовник став правити папахиду. Хору не було. Співаки виїхали до Праги на студії, через що й гурт стоячих при вході менший, як звичайно бувало. —

Вулицями рушив жалібний похід. Перед труною несуть вінці. На лентах пращальні слова від товаришів скитання. Озався понурий, глухий звук барабана й пошпили зворушливі, жалібні акорди похоронного маршу...

Котрий це раз несуть Українці на йозефівське кладбище поконаних злиднями товаришів неолі?... Кого ховають нині?... Від рідних сторін зид бідних курних стріх та від снілх, богатих нив, пігнав його у світ цісарський приказ. Казали наставляти свою молодечу грудь за «вітчину», а дома забірали послідню худобу й збіжжя на засів. Казали вбивати людей, відібрали присягу й поблагословили на криваве діло...

Під ясным погідним небом Італії мрів про вишневі садки, про похилену білу хатинку в селі, та про лежачі відлогом, зацущені рідні ниви... Зпоза кльчастих дротів переносився думкою до своїх і ждав петерпелливо на вістки від рідних. Ох, як же довго доводилося ждати! Та як радісно перечитував він ці стрічки, що мов живі розказували йому про все дороге, що тепер від нього так далеко!...

Нестало цісаря, минулася Австрія, в рідних сторонах перебірається Українцями влада... Наспіли перші вістки про криваві бої з Ляхами. Заворушилися палкі серця в молодечих грудях, блиснули завзяттям очі, затиснулися готові до діла п'ястукі... та докруги них дроти... Вартовий Італієць нагадує їм тяжку долю воєнного бранця... а там кипить життя, воскресла козацька слава, полялась перша кров!...

Коли Італійці відсиляли їх до дому, то не радість, не втіху бачилось на блідих обличчях бранців. Вони воліли не вертати в рідні сторони, бо нахабний ворог загарбав прадідню землю, встеливши її густо трупом завзятих оборонців.

І пішли бранці до горетки українських борців, яких вишер ляхський наїздник за лісесті Карпати. Приняли добровільно хрест скитання, ділилися злиднями з нащадками українського війська, щоби діждатися славного повороту до рідної землі, як переможці.

Та не всім судила доля дожити цієї хвилі! Воєнні злидні, італійські бранецькі табори, й туга за рідними сторонами та довголітнє скитання підкосили молоде життя стрільця Василя Парнегі...

При битому шляху на узгір'ю, на мійському кладбищі вирито свіжу могилу. Новий страдалець зложив на гостинній землі славянського сусіда своїм струджені кости в позиченому гробі...

Не було рідні, щоби виляла сльозами свій смуток і горе! Не було любячих сестер і неньки, щоби проститися з Василем сердечним голосінням!...

Не було сліз!!!...

Лише глубокий, німий поклін залізних рядів українського війська!

Лише болючий трешіт дружніх сердець у горячій українській груді!

Лише бліді, наче камінні в крцевому завзяттю лиця Скитальців!

Бо це послідні, немінучі жертви на святому вівтарі Свободи!

Це послідні намогильні хрести на визвольному шляху Українського Народу!

Це дорогий зачет на великий рахунок нашого відвічного ворога! Бо лише тоді погасне у рідному краю кривава луна пожежі, як засяє нам сонце Волі і розкинуться на буйному вітрі наші горді прапори!

Йозефів, дня 11. жовтня 1922.

В.

ЖИТОМІР—КОРОСТЕНЬ.

(Кінець.)

Зправа підходила спінним кроком розстрільна частина 6-го полка. Прямувала на село Холосно. Посувалася скоро з очевидним поспіхом доганяла мабуть нашу розстрільну 1-го куріня, що була до 300 кроків на переді.

Почалася перестрілка. Найперше від села Білошиця, а далі за селом Холосно. Зпершу один стріл, другий, більше, а далі на цілій лінії посиалося, мов градом. Довгі скорострільні серії приглушували крісовий тріскіт, а вистріли гармат, наче розділювали на такти цілий рух, та метушню. Їхні вистріли та експльоції глушили все. Зпершу стріляли — здавалося — на іграшку, »богові в вікна«, а пізніше не жартували. Розрив шрапнель, гра-

нат густо розсипався над горбоком, де лежала розстрільна 1-го куріня.

Ми лежали укриті за рядком вільхових дерев та приглядалися боєві. Большевики нас не бачили й тому не стріляли.

Нараз із лівої сторони, де лежав у віддалі 200 кроків наш курінь, далася чути власна батарея. Були це гармати сотника Когута, укриті в корчах. Вони відповідали большевицькому броневикові та батареї, що в ту мить зачали обкладати гранатами становище нашої батареї. Стріляли цільно. Здається, що назірний з більницької церкви добре бачив коли й де батарея затягала

П. М.

боеве місце. Гарматчики змушені були змістити своє становище.

Через коротку хвилю власна батарея продовжувала далі своє діло з іншого місця. На переді йшов бій, а для нас приказу не було.

Вже сонце підійшло було високо, як на горбочку між правим крилом нашого I-го куріня, а лівим 6-го полка, виринув гурток большевиків. Розбіглися в розстрільну, лягли та стріляли в бік до 6. полка. Показався ще й гурток — до 15 людей — і всі разом почали наступати на село Холосно.

Далі лежати нам укрито не було чого. Командант куріня приказав протинаступ. 6. й 7. сотня, а за ними по два скоростріли розбіглися в розстрільну. 5. сотня, як запас осталася на старому місці.

Стрілецьтво, мов на випавах, прямувало тихцем до села Холосно, щоб розправитися з ворогом. Поміж кінками збіжжя підкрадалися до села, але ворог закріпив їх. Почалася пальба. Наші йшли вперед, не зважаючи на густий град куль.

І не вдержалися большевики. Мусіли податися взад. Наші погнали їх далі. Большевики втікли аж на другий беріг ярку.

Далі нам йти було шкода. Глибокий яр, річка, а на другому боці вириті окопи, в яких густо крутилися большевики. Сотні заняли становища на горбочку напроти большевиків, та почали окопуватися. Пальба утихла, лише гармати ревіли.

І хоч маленький був при наступі бій, то все ж таки без втрат не обійшлося. Один стрілець лежав убитий. Далеко від рідного села, ген у лісистих околицях Волинщини, під селом Холосно, наложив головою за рідний край. А відважний командант 7-ої сотні поручник Мандзик Петро, та старший десятник (Назвиска не памятяю) командант чети при тій самій сотні, були ранені. Вели своїх борців у бій, як правдиві команданти.

Настала тишина. На нашому відтинку ні стрілу, лише зліва стогнали власні гармати. Здається, що сонце ділало вспокоюючо на обі стороні, бо пекло страшно.

— На правому крилі I-го куріня скріпити розстрільну. Прикажіть одній вашій четі, нехай зараз туди прямує, затуляє боеве місце так, щоби могла стріляти понад власну піхоту, яка буде наступати — приказав мені командант куріня.

— Третя чета, російські скоростріли, за мною! — дав я приказ.

Незручна російська зброя, яку треба було тягнути до наступу двом кріпким стрільцям та ще й не рівним поземеллям не подобалась обслузі. —

— Пане поручнику — сказав до мене мистець, десятник Дутка Михайло — прикажіть дати нам «шварцльозе»-скоростріли до наступу, прирікаю вам, що будемо перікати большевиків як кухарі з 6-ої сотні свої коні, що не хотять тягнути на позицію зимну зупу. Ці московські пси, такі незручні в пастухах, як п'яний у танці. До сих малих «мерзерників» здались би нам конечно коники, що тягнуть бубен при музиці, а без них то біда. І ще по добрій доріжці або гладкому покосі воно йде, а заїхати ними в траву, або — не дай Боже — в жито, чи гречку, треба пропадати. У відвороті, коли хочеш, ратувати своє життя, мусиш їх оставляти. Святились би австрійські! Куди не схочеш, повернешся з ними. —

Прохання дотепного десятника Дутки, вишловити я не міг, хоч висказані ним слова були цілком правдиві, бо дійсно при скорострілах «шварцльозе» було мало набоїв. Кожний скоростріл мав тоді не більше, чим по десять лент, значить по 2500 штук, а се ж при скорострілах мінімальне число. Запасу набоїв не було. Дістати їх на Придніпрянщині було дуже тяжко. За те стрілива до «Максимів» не бракувало.

Здовж залізничного шляху в напрямку на ушомірський двірець, тягнули стрільці два «Максими», часто змінювали й відпочивали. Побіч ішли їхні товариші з коробками набоїв.

Піт лився з кожного, коли дійшли вже до червоних будинків ушомірського двірця. Звідси скрутили на право в скіс і підходили на горбок, де була вже наша розстрільня.

Тимчасом сотник Когут із двома гарматами користуючи з мовчанки большевицьких пушок, підїздив до власної боевої лінії, щоби прямим вогнем обстрілювати большевиків між хатами села Білошниця, але їхній бронепоезд, що сувався по шинах то взад, то вперед, мов черепаха підглядав рухи його батареї. Їхав чвалом полевою доріжкою попри двірець. Опісля звернув на маленьку прогалину під ліском до 100 кроків за розстрільною I. куріня й завернув дулами до большевиків. Гарматчики відчепили «проти» й почали приготівляти гармати до стрілу. В тому панна розстрільня почала сильний вогонь. Большевицька батарея й броневик почали обстрілювати барабаним вогнем I. курінь, гармати сотника Когута та двірець. Чому така пальба не знав я й не міг собі пояснити.

«Долів!» показав я рукою своїм скорострільщикам, що пильно стежили за мною.

А перед нами не видно було нічого, крім клубів диму та землі, що раз-у-раз підлітала вгору від експлодуючих гранат.

Тріскіт крісів не уставав.

— Пане поручнику, гляньте вліво, наша батарея утікає — крикнув котрийсь зі стрільців.

І справді одна, а за нею друга гармата повним бігом тою самою доріжкою, що приїхали, утікали взад. За пушками бігли вже стрільці-піхотинці. Большевики бігли далі й не переставали. А коло нас дався чути свист кульок.

Большевиків я не бачив, але догадався, що вони наступують. Зрештою я був іще під горбком і не міг бачити поземелля на переді.

— Хлопці взад, сховатись за ковбки! — крикнув я. Перебігли 50 кроків простору. В тому гранат-шрапнелі почали розриватися над нашими головами. Частина стрільців лягла в борозди й чекала, а інші побігли далі.

«Бовх» над головами двох стрільців, що тягнули «Максима» взад. Присіли мов курка перед потовиком, а довкола них розсипався град дрібних кульок. І знов шрапнелі. Їх лиця зблідли, але незручного «Максима» тягнули далі холоднокрівно. А тут уже коло наших вух свист «бзи — бзи». Оглядаюся — 5-ох парнів-большевиків. Із горбочка ціляли до нас. Стрілили! Лиш свист прошибся коло нас, а кульки полетіли далі.

На наше щастя ковбки були вже близько. Були то стоси будівельного дерева приготованого до висилки. Тут було вже безпечніше. Ворожа артилерія переносила свій вогонь далі взад.

Піхота розбіглася поміж невеличкі корчі та дерева, зникла з очей большевицькому назірному на перкві, а ми укривалися перед большевиками поміж стосами ковбків. Доходили вже до двірця, бігли взад. Білі помало утихав.

Погані «Максими», з яких не було нагоди віддати ані стрілу, дались добре в знаки їх обслузі. Червоні на лицах, обляті потом приїшли до своїх, що стояли по другому боці залізничного шляху, недалеко від того самого місця де ранком лежав курінь у запасі. За тими домами була боева валка. Приїшли, поклали приладдя, поклались на землю й мов неживі лежали.

За першим курінем, змушені були відступити й наші дві сотні, що були на право від нього перед селом Холосно.

Большевики заняли двірець Ушомір, село Холосно й далі не підходили.

Сотні нашого куріня зробили збірку, обсадили беріг маленького потічка, що пливе до вісімсот кроків на південь від двірця й очікували дальших приказів, які в коротці їй наслідні.

Було вже зполудня. Сонце перехилилося на другий бік небосклопу. Приїхали кухні з обідом. Стрільці підходили один за другим, а одержавши полонник зупи й кусник мяса, сідали на землю обідати. Юшка була несолена, їсти їй було годі, смаку ніякого. Звичайна тепла вода, заколочена тістом.

Підходить до мене наборовий підстаршина, що привіз обід і голосить, що цілий курінь не одержав від провіантури соли. — Нема — говорив йому провіантовий старшина полка. Завтра буде обід знов несолений.

На лицях стрільців помітно невдоволення.

— Я вертаю скоро назад з кухнею — говорив далі наборовий — кухарі зварять більше кави на вечерю й скоро привезу хліб і новила, які я сьогодні для сотні одержав.

Надоложимо вечерю обід. —

Соли бракувало під той час на Придніпрянщині дуже. Селяни за сіль були б усе дали.

В сотні сьогодні вже третій раз несолений обід, а завтра буде четвертий. (В часі від 1.—10. серпня два рази був несолений обід у сотні.)

Кухня відїхала, а стрільці почали розмову на тему сьогоднішнього бою.

— От большевики — розказував старший стрілець Томків, містець, що був із крісом на відтинку 7-ої сотні, — підійшли до нашої розстрілі, що їй ніхто не бачив. Ярком-ярком, а далі лише вискочили, та й на нас. Якись обдерті, зарослі, аж лячно на них дивитися. Мало що не злапали. Я вхопив цілого скоростріла з трипідком і лентою й ледво втік, не було часу їй розібрати, так скоро бігли. —

— Нічого — відізався його товариш, вістун-ти слава богу зможеш і два скоростріли нести, якщо було би треба. — За цим пішли дальші оповідання й дотепи.

— Якись їздиці зближаються їдуть сюди — сказав нараз один стрілець.

Я пізнав команданта полка сотника Андрія Олексенна й його адютанта, поручника Александра Кліша. З ними було ще кілька їздиців-вістових. Були віддалені від нас до 200 кроків. Їхали помало здовж залізничного шляху. Большевицький пазірний не спав — бачив добре, що їхав хтось із командантів.

Гукнули чотири гармати, а їх голос рознісся шумом по лісі. Загуділо в повітрі й чотири шрапнелі розірвалися над їздицями. Коні сполошилися, скочили в бік і сховалися поміж деревами. Батерія повторила ще раз випал, але без успіху.

За хвилину командант полка з нашим курінним говорили щось недалеко від мене. Підійшов і я ближче. Командант полка розложив карту й казав: зараз буде наступати наш III-ий курінь на с. Холосно. »Ти« — звер-

нувся до курінного — »зі своїм курінем маєш заняті двірці і справити попереднє становище«.

Не трівало хвиль 15, як із ліса, що лежить на південь від села Холосно, виїхала зноміж рядів дерев та поодиноких хат — хутірців розстріляна. Був це наш III-ий курінь.

6. сотня нашого куріня мала лучити правим крилом на ліве III. куріня около 100 кроків від західного краю села Холосно.

Я стояв коло залізничного шляху й приглядався розстріляні III. куріня, що сніпів уперед. Нараз підїжджає до мене конем пор. М. Кошник, командант 6. сотні. Цілий червоний. Піт ллється з його чала, а з умучення не міг навіть природним голосом говорити.

— Пане поручнику! Перед хвилиною був я на розвідці під селом Холосно — говорив він тихим голосом. — Большевики зібралися на кладовищі й обсаджують край села. Їдте до команданта лівої сотні III. куріня та остережіть його. Я буду наступати з півсотнею зі заходу на село, а

він хай їде з півдня, возьмемо їх у два вогні й скорше проженемо. —

Наші сотні, а з ними по четі скорострілів були вже до наступу готові. Чекали лише, щоб розстріляна третя куріня зрівнялася з ними, й тоді вперед.

Я поїхав чим скорше до III. куріня, віднайшов команданта сотні, сновістив його про большевиків у селі, про замір пор. Кошника й вернув назад. Ідучи з поворотом бачив я, що курінь наш був уже в розстрільній.

Під Холосном счинився бій. Пів 6-ої сотні посувалося під цвинтар с. Холосно. Тут на-чалася стрільба, але

недовго тривала. III. курінь удерся між хати та прогнав большевиків, що в переполюсі втікали з села. Батерія з відтинку III. куріня підганяла їх. Із двірця Ушомір прогнано большевиків теж. Наші заняли село Холосно, двірці Ушомір та горбки перед селом Білошниця, значить справлено передполудневі становища.

Кривавий бій утихав. Лише гармати обох сторін нерестрілювалися. Вкоротці й вони втихли. Настав спокій. Лише в 6. сотні був рух. Гурток стрільців зібрався біля одного полукіпка збіжжя, де лежав їх командант, пор. Матвій Кошник убитий. Зловіща куля большевицького скоростріла з холоснівського кладовища поцілила його в саму грудь і в одну мить відібрала життя відважного команданта. Не мучився. Серце скоро перестало бити — на віки замкнув очі. Близько нього лежав убитий молодий стрілець, що був його доручним. Не покидав свого команданта до останньої хвилі, і разом із ним заснув вічним сном. Декому з гуртка стали слези в очах. Жаль було працятися з любленим командантом.

Вістка про смерть пор. Кошника рознеслася скоро в цілому куріні. Зібралися курінні старшини, щоб попрацятися з дорогим товаришем. Тіло небіжчика лежало на возі, прикрите плащем, а біля нього, його товариш смерті стрілець-доручний. Бліде, спокійне життя, замкнені очі вказували, що скоро вмер.

Друга скорострільна сотня 14. полка 7. (львівської) бригади.

— Ось портфель покійного наша поручника — промовив ст. дес., справник 6. сотні. — Є в ньому гроші й якісь виказки. —

Портфель і гроші були перестрілені. Там був іще його університетський індекс, знімка подруги й військова виказка.

До куріня прибув із початком липня 1919. р. й був увесь час командантом сотні. Як незвичайно працьовитий, здобув собі вкортці пошану й любов серед стрілецьтва й старшин куріня. Був лагідної вдачі, середнього росту, шатин. У боях світив приміром і старшинам і стрілецтву. А коли була снокійна, свободна хвиля, йшов між стрілецтво, читав йому часописі, брошури, вчив історії й т. н. Був взірцевим командантом-учителем.

Уродився в селі Дачаєві перемишлянського повіту 21. серпня 1891. р., як син середньо-заможного селянина. Гімназію скінчив у Бережанах, а перший правничий іспит зложив у Львові. За австрійських часів служив у третьому полку стрільців, при якому дослужився п'ятьох відзначень хоробрости.

Тіло його перевезено до Житомира, де з військовими почестями похоронено.

Прикре вражіння зробило на нас, коли віз із тілом нашого товариша віддалявся. Стало кожному чогось сумно, однаке в душі мусів погодитися зі всім. Ця сама судьба могла стрінути кожного з нас.

Ми розійшлися.

Надходив вечір. Від часу-до-часу розносився гук гармат, що обстрілювали становища. Всі приготувалися на нічліг. Команданти поодиноких сотень шукали за пригідними становищами для польових нічних сторожій та чатових. Скорострілячки докінчували свої боеві ставки та примірювали скоростріли до нічного стрілу, а піхотинці пристелявали свої стрілецькі рови, одні соломкою, другі галуззям дерев, щоби вигідніше було через ніч лежати.

Большевики заховувалися спокійно; мабуть робили те саме, що й наші.

Так продовжувалося до вечера.

Курінна команда помістилася в маленькій стодолі коло залізничного містка позаду двірця.

Я стягнув сюди боеву валку сотні скорострілів і запасну чету. Хозяїн, власитель стодолі дав коням сіна, а стрільці гляділи для себе місця, де могли би через ніч спочити.

Смеркалося, як надійшла кухня скорострільної сотні з горячою кавою, а з нею віз із набором. Від обслуги, що повнила службу в лінії, приходили по два або три та забірали каву, хліб й новила для себе й своїх товаришів. Раді були з нинішньої вечері, яка рідко лучалася. По вечері стало тихо. На чистому небі показалися міліони мерехтячих зірок, що здавалося й найменша з них пильно проглядалася й слідила за кожним нашим кроком.

Ми поклалися спати. По одному боці на тоці лежав командант куріня сотник Василь Бачинський, біля нього з одної сторони його адютант четар Дмитро Турій, а з другої я. З другої сторони лягли вістові, вільні від служби, телефоністи та наші чури. За перерубом була телефонічна станиця. Молодий хлопчина-телефоніст горлав раз-у-раз: «гальо — гальо — гальо — тут береза (таку скриту назву мав наш курінь) добре не чую, голосніше!» До-окола стодолі до дерев поприпинані були коні, що доїдали рештки сіна, а коло них близько лежали стрільці-конюхи та запасна чета.

Чарівний запах свіжого сіна, що на ньому ми всі лежали, клонив нас іще більше до сну. Лише телефоніст кричав раз-у-раз: «Гальо — гальо — гальо — тут береза». Ми послули.

О півночі збудив нас крик. Дижурний убіг до стодолі й крикнув: «нане сотнику, большевики наступають». У стодолі зробився рух. В одній хвилі всі опинилися на дворі та стрілів не було чути.

І телефоніст замовк, лиш обслуга та конюхи поралися коло коний та накладали приладдя. Аж тут впадає між нас задиханий десятник-мистець із моєї сотні й крізь зуби ледви промовив: «нане поручнику — кавалерія!»

«Ви бачили самі?» — питаю.

«Ні, мені зголосив чатовий сотні, що утікав взад нори нашу боеву ставку. Говорив, що багато було —» відповів десятник.

На такі голошення, що не раз лучалися, ніхто з нас не звертав уваги й неприкладав ніякого значіння. Бу це звичайний переполох. О кавалерії не могло бути тут бесіди. Вперше — терен не для неї, а вдруге, ніч. За цілий час війни з большевиками нашому куріневі не приходилося провадити бою в ночі — і я не чув, чи де таке лучалося. Зі заходом сонця наставав звичайно спокій.

В сторону лінії поїхав командант куріня, щоби нарочно переконатися о вістках. Розуміється, що нічого не було й він укоротці повернув. Справа, як виказалося на другий день, була цілком проста. На одній із польових сторожій чатовим щось провиділося — немов кіннота. Додам, що наше стрілецтво нічого так не страхалося, як большевицької кінноти. І багато не думаючи полева сторожа, повідомляючи бічні стежі про її спостереження ворожої кінноти, подалося взад. Голошення цієї стежі досягнуло було й команду куріня. Очевидно інші польові сторожі нічого не запримітили й не опускали своїх місць.

Другий вересень пройшов на відтинку нашого полка спокійно, лише власна артилерія давала час-від-часу о собі знати. Після полудня рознеслася чутка, що большевики опустили село Білошицю. Приїхав і командант полка, бо вістка ця прийшла до нього телефонічно зі штабу бригади. Наші передові сторожі нічого про це не голосили. Командант полка провірів сам переконатися про обсадку Білошиці. Він у товаристві кількох вістових і команданта куріня вибрався в сторону двірця, а з ним і я. На право від двірця на полі стояла самотня хатчина. Командант полка задержався біля неї й приказав мені вилізти на під та звідтам оглядати село.

Я взяв від нього далековид і виліз на під. Перед мною село, як на тарелі. Дивився я й приглядався, однак нічого не міг зобачити. Село, мов вимерло. Даю звіт командантові, а він говорить, щоби я краще приглядався, бо власитель дому саме йому оповідає, що перед десятьма хвилями був на поді й бачив коло церкви большевиків.

Я не бачив нікого.

Командант полка рішив сам вилізти на під й подивитися в сторону ворога.

Але й він не бачив нічого.

Тимчасом командант куріня з одним вістовим поїхав до лінії. Вона була віддалена від нас до 200 кроків на горбочку. Він виїхав перед лінію й переїжджаючи вздовж неї мав на оці село Білошицю. Хвилю їхав спокійно, а далі затарохкотів скоростріл та обсипав його й вістового градом куль. Тепер був командант полка певний, що голошення зі штабу бригади не було вірне. Вернув назад до полка, щоби сповістити про це штаб бригади. Відїжджаючи сказав нам, що сьогодні приїдуть іще два наші броневики, а їх командант мав ознакомити нас із положенням.

Зараз після цього приїхали наші два броневики. Були замасковані галуззям — посувалися рельсами по волі й не димили. З дальшої віддалі не було навіть пізнати, що це бронепоезди. Виглядали, як великі куці дерева. Підсувалися один за другим у віддалі 150—200 кроків від себе. Передній «Галичина», задній «Запорожець».

«Галичина» правдивий бронепоезд, здобутий частинами IV. золочевської бригади від большевиків у Проскуріві. Залога його була галицька, лише командант був придирицянець. «Залорожець» був пристроєний зі звичайної «льорн».

Я удався до бронепоезду, розказав командантові-сотникові про розположення ворога, та власних частин, звернув його увагу на большевицьку назірню на церкві та на броневик.

Вкортці оба броневики були під двірцем, звідки перший почав острілювати церкву та село. На стріли нашого броневика відізався й большевицький. Почався обостроений гарматний обстріл.

Тимчасом на завтринний день, це є на третього вересня приказано наступ, одначе не на нашому відтинку, а на ліво від становиці 7. бригади коло містечка Ушомір. Мали наступати частини 3. й 4. бригади. 7. бригада мала наступ удавати, мала відлучити зі своїх полків запас із двох курінів.

Як запас мав бути наш курінь і курінь першого полка. Відтинок нашого куріня мав перевести III. курінь та броневики.

Перед вечером почалося переміщення. Нас змінив наш III. курінь і ми удалися на дорогу с. Лісовщина—м. Коростень до ліса ззаду сільця Весолухи. Невдовзі прибув туди й I. наш курінь, що від вчора був як запас полка.

В селі Весолуха була команда 13. полка. Саме тепер розгорілася гарматна боротьба. З нашої сторони стріляли «піснацятки», що стояли на дорозі ззаду Весолухи. Большевикам пощастилося тоді убити й зранити нам кілька артилерійських коней.

Курінь заночував у лісі під голим небом.

Ніч була гарна. Стрілецьтво сотень після вечері розложилося попід дерева й заснуло.

Кілька старшин куріня, а між ними й четар Фридрих Оберлендер, Жид, четовий командант скорострілів полягали й собі під деревом головами до куні.

«Ми сьогодні будемо спати щось у роді, як Жиди Руданського» — промовив один зі старшин.

Четар Оберлендер цікавий був знати, як їхали Жиди до Єрусалиму, просив щоби оповісти йому цю байку. І почав один оповідати... а за тою байкою пішла друга, далі звернули розмову на воєнні події, спомини, а за-

кінчили згадкою про дівчат. Розмови на останню тему вже лише дехто слухав, бо всі майже поснули.

Дня 3-ого вересня ранком, около години третьої, розпівся барабанний вогонь в околиці міста Ушоміра. По хвилі чути було й крісову пальбу.

Це наступали наші.

Курінь почав немало вставати, бо як запас, кожної хвилі, в котру будь-яку сторону міг бути посланий на поміч.

Тимчасом наступ не удався. Большевики не тільки, що відбили наш наступ, але почали протинаступ. Вони пізнали були вже наші сили.

Десь около 9-ої години рано одержав наш курінь наказ, обсадити простір від доріжки, що веде до м. Ушомір з головної дороги с. Лісовщина. М. Коростень понизче $2\frac{1}{2}$ км. с. Весолухи на схід, аж до залізничної лінії. Був це простір 1500—2000 кроків. Курінь числив тоді до 150 штиків, крім скорострільної сотні, що мала 8 скорострілів по 5—6 людей обслуги. Боевий стан ставав чимраз менший. Між частинами клинувся вже був поворотний тиф. Хорі відходили з початку до ліщини, але опісля йти туди не хотіли. Дійшло до того, що хорий стрілець за ніяку ціну не хотів оставити сотні. Хорі оставали при відділах і їх треба було возити при обозі, що й роблено.

Курінь обсадив призначений йому простір, але большевики на нас не наступали. Вони вдарили на м. Ушомір і далі на ліво. З корпусом С. С. (січові стрільці), які йшли з Новгороду Волинського залізничним шляхом на Коростень, лучби не було. Ліве крило другого Галицького Корпуса висіло в повітрі.

Приказано відворот.

Пізнім вечером стяглися сотні в батаву й прикріплюючи відворот бригади завертали по залізничному шляху на станцію Турчинка.

Так розпочався відворот 2-го Галицького Корпуса зпід Коростеня.

О большевицьких втратах у боях під Коростенем відомо мало. Проти нас стояли частини 44-ої сов. дивізії — тої самої, до котрої була прилучена I. бригада Ч. У. С. С. (Червоні Українські Січові Стр.) після нашої злуки з червоними. Тоді убитий був командант цієї дивізії Шульц, що самі большевики потверджували.

Йозефів, на Чехах, в маю 1921.

Бул. ст. дес. Василь Глазук.

III. КУРІНЬ 8. БРИГАДИ В НАСТУПІ НА КИЇВ.

(Кінець.)

З огляду на це, що положення в місті було нам знає, бо всі люди, що приходили з міста, потверджували це, що в місті нема жадного війська — оставало ще розвідати положення в Канлиці. Цього завдання піднявся чет. Балицький зі мною, та стрільцем Микитюком. Садками та долинами підсунулися ми аж під крайні хати Канлиці при шляху до Василькова, де по словам селян мала ще стояти большевицька застава біля трицяти людей. Одначе застави там уже не було. Зате застали ми гурток селян, що оживлено розправляв про відворот большевиків. Негайна наша поява чимало їх збентежила, та коли побачили, що ми не большевики, обступили нас і небавом ми вже знали все, чого нам було треба. В селі стояли майже цілий день большевицькі частини, що складалися головним чином із Мадярів, а по часті й Румунів. Перед півгодиною втрупили вони нагло в великому поспіху в напрямі на

Київ. Усі раділи з їхнього відходу, а вже найбільше вдоволення оказував один сідобородий дідок, що говорив ломаною польщиною. В його хаті кватирувала кілька годин застава, що йому мабуть добре донекла.

— Ізза чого ви намагаєтеся говорити по польськи — спитав його четар Балицький.

— Я естем Поляк з лемжинської губернії — відповів він. — Живу тут юж сорок нещіль рокуф, але ще своєї вярї і свуй еизик не забув, а завше гадам іпо по польську. —

Небавом посходилися його діти, два сини та дві дочки. Вони говорили тільки по українськи. Побачивши, що большевики спішно вибралися з села: поприходили, щоби побачити, чи кватиранти не заподіяли батькові чого злого. Запрошували нас на молоко. Одначе ми подякували та пішли прямо на Васильків. Бачучи це — через льорпету

— пор. Слюсарчук, оставив сотню біля фабрики, а сам з кінною стежкою удався рівнож до міста. Вже смеркалося, як ми зійшлися разом на базарній площі. Вулиці міста були порожні, тільки міська охорона пильно стежила, щоб ніхто не грабив, як це звичайно в тих околицях бувало при всякій зміні влади. Пор. Слюсарчук після двох кішотчиків по сотню та дав приказ, щоб міська електрична світила цілу ніч, а після того ми обмірковували плян обсадити місто. Однак це оказалось вже злишнім. Коли сотня входила на базар, з'явився пазад сотенний вістовий, а з ним і курінний вістовий. Вони допесли, що цілий курінь уже під Васильковом. Через хвилю надіхав сот. Бізанц із адютантом пор. Кривоносоком та командантом скорострілів пор. Федапковим. Вслухавши звіту пор. Слюсарчука, дав приказ, щоб 9. сотня пор. Струця та половина 11. сотні чет. Юрченка обсадили місто. Прочу часті куріня закатировано в торговельній школі. Управа міста з власної ініціативи подбала про теплу вечерю для куріня та видала по півтора фунта хліба на кожного чоловіка. Постаралася теж про сіно та овес для коней, що їх приміщено в стаїні огневої сторожі. Гостинність управи міста зробила на нас дуже гарне враження.

Ранком 27. серпня зголосилося до нас тринадцять місцевих людей, як охотники. Між ними був один сотник (Стовбуненко) та один хорунжий (Минакін). Хоч начальною командою було заборонено приймати добровольців, команда куріня на їхні горячі прохання прийняла їх у стан 10-ої сотні. Цього ми не жалували опісля. Наші нові товариші збрुї, майже всі старші, досвідчені в боях козак, хоч спершу були по більшій частині босі та озброєні у втинанні кріс, в боях слідуючих днів доказували чудес хоробрости й пожертвоування для спільної справи.

Від самого ранку всі крампиці в місті були відчинені, а на базарі появилися перекупки з різним крамом, головню з набілом та садовиною. Наші стежки ходили по місті та гляділи за тим, щоб не було грабежів та безпорядків. Біля осмої години з'явилися в команді куріня два цікаві типи. Один високий, русавий, одягнений по мужицьки. Дивився зпід лоба на своє окруження. Другий низкий чорний, військовий. — Я отаман Засуха, — представився високий — маю під собою дві тисячі повстанців. А це сотник Х., мій начальник штаба. — Чорний випрямився.

— Чим можу служити? — спитав сот. Бізанц. — Заявляю, що можете тільки працювати за нашим відомом, по наших вказівкам та під нашою командою, якщо ви організуєтесь в нашому районі. Де ваші люди? —

Отаман збентежився.

— Мої люди поки що сидять дома потребую для них дві тисячі гвинтовок — відповів він.

Сотник Бізанц заявив, що це на разі неможливе. «Отаман» з кислою міною поправився, за ним його «начальник штаба». Вже через годину прихопила наша стежа кількох бандитів, що забиралися грабити одну крамницю. При переслуханні виявилось, що вони зі «штаба» отамана Засухи.

Вечером прийшла до Василькова 2. бригада. Наш курінь відійшов ранком слідуючого дня, 28. серпня, на станцію Васильків, де була команда 8-ої бригади. Біля полудня обсадив курінь Путрівку від сторони Каплиці, а прогалину між курінем а 2. бригадою заняв повстанський відділ Мордалевича, що числив около 200 людей. Крім цього день перейшов на нашому відтинку спокійно, тільки під вечір большевицькі броневики почали обстрілювати гарматами двірці Васильків. Артилерійська стрілянина тягнулася аж до пізнього вечера. Цілу ніч ми були на поготівлю, бо ми сподівалися наступу большевиків. Проти нашого відтинку стояла інтернаціональна бригада готова до наступу.

Ранком 29. серпня почалося справдіне пекло. Вже досвіта загриміли большевицькі гармати, засипуючи градом гранат Каплицю й місто Васильків. Під станцією Васильків змагалися їхні броневики з «Богунцем». Біля осмої години почалася крісова стрілянина. На цілому фронті затарахкали скоростріли. Большевики йшли в «последний й рѣшительный бой». Кожен із нас відчував вагу хвили.

Аж ось наближується катастрофа. Большевики на повстаннях Мордалевича прорвали фронт та дійшли до дороги, що йде з Василькова на станцію. 2. бригада загрожена з лівого крила мусіла опустити Васильків. Внаслідок цього наш курінь опустив Путрівку, а знайшовши зараз злуку з 2. бригадою розвинувся фронтом на північний схід від Путрівки й окопався там. Ліве крило сягало майже до станції Васильків.

Хоч як пригноблювала нас наша невдача, однак ми бачили, що властиве рішення западає в іншому місці. Іменно на ліво від васильківської станції від довшого часу чути було гук армат та клекотіння кулеметів. Там змагався 2. курінь 8. бригади й ціла 5. бригада з переважачими силами большевиків, що силувалися проломити в тому місці фронт. Та героїство й самопожертвоування наших частин діяли більше, чим чисельна перевага большевиків. Після полудня стрілянина втихла, а большевицькі полки втікали розгромлені поза Глевахи та Боярку. Небавом і ми почали рухатися. Около четвертої години 9. й 10. сотня дістали приказ обсадити Путрівку, а 11. сотня мала йти битим шляхом на місто Васильків, на котре від довшого часу був справлений наш артилерійський вогонь. Мов вихор зірвався курінь зі своєї позиції серед поля і небавом була Путрівка в наших руках, а наші стежки йшли до Каплиці та вносили переполох у ряди відступаючих большевиків. При тій нагоді забрали ми кількадесят большевиків у полон.

Пізним вечером повернув чет. Юрченко з Василькова. Він упав був зі своєю сотнею на васильківський базар якраз у хвили, коли густі лави большевиків у відступі перед 2. бригадою прямували містом на Каплицю. Своєю нечаяною наявою сотня розігнала відступаючих на всі сторони світа. Інтернаціональна бригада була знищена.

Вечером частини 2. бригади були вже в Крушинці, на право від станції Глевахи. А третій курінь 8. бригади заночував у Путрівці в тій приземній свідомості, що дорога на Київ стоїть отвором.

В суботу 30. серпня вранці вирушив курінь зі станції Васильків попри залізничний шлях у напрямі на Київ. Не одинокі ми були, що йшли там вперед. Далеко на право від нас посувалися частини 2-ої бригади на Глевахи, на ліво випереджували нас один за другим поїзди з військом. Понад нами пролетів у сторону Києва літак із тризубом на крилах. Проїхав попри нас теж поїзд із головним отаманом. «Батько», що тоді ще тішився в нас великою симпатією, стояв у вікні свого воза та дякував нам за гримкі оклики «слава батькові Петлюрі», що широко лунали по полі. З поїзду викинено велику кількість відозв «до братів Галичан», виданих урядом Петлюри ще при нашому переході через Збруч. Поминувши вже те, що ці відозви попали нам у руки за пізно — вони були для нас ізза свого змісту зовсім злишні. Хто з нас не відчував, що Велика Україна дорога нам у тій самій мірі, що Галичина або Буковина? Хто не бажав причинитися до освободження столиці України, золотоверхого Києва, з рук відвічного ворога? Найлучшою відозвою були для нас того таки дня свідки слави дідівщини, дві височенні могили, що немов горі бовваніли на овиді біля села Крушинки. І здавалося нам, що з могил встають тіни славетних предків та непаце говорять до нас: «Ідіть, сини Покуття та Підгір'я, рятуйте обідрану нашу матір Укра-

їну з рук кровожадних катів, бо нам не судилося вже, як колінь, шаблями косити ворожі голови. Не оставайте в обороні рідного краю поза своїми прадами. Дух Сагайдачного хай провадить вас до перемоги.» —

Сірі ряди галицького війська посувалися повільно вперед. У Глевасі застали ми велике число возів та чимало иншого військового добра, що його минулого дня в паніці покинули большевики. Дорога ставала чим далше, тим утяжливішою. Ми западали за кожним кроком по коліна в пісок, а коли за Глевахою вже й коні при пушках та скорострільних возах поприставали, ми, хоч утомлені тяжким походом та боями попередніх днів, кинулися до пушок та возів і помагали коням рунати з місця. Після полудня прийшли ми в село Вету, де ми трохи відпочали в лісі. Тут попали нам у руки київські большевицькі часописи з попереднього дня. Вони доповіли про цілковите розгромлення Галичан під Васильковом, пазиваючи це початком розбиття українських військ. Це твердження було для нас після нашої вчорашньої перемоги смішним. — Однак поважніше задумалися ми, коли вчитали, що Київ перемиюється в твердиню та порішено за всяку ціну його боронити. Перед четвертою годиною ми вирушили з села. Були певні, що вже вкортці, при укріпленнях з часів гетьмана, стрінемо рішучий опір. Та показалося, що ми зовсім перецінили відпорність большевиків. Коли ми зблизилися до згаданих укріплень, що складалися з дрягних засік та стрілецьких ровів, наїшли ці останні порожні. Зате прийшлося нам ще перестрілюватися з кількома ворожими стежами, що їх стрінули в недалекому лісі. — На короткий час попали ми ще під большевицький гарматний вогонь; та цей перестав, скоро тільки відізналися гармати нашого 8-ого гарматного полка.

В міру того, як ми наближалися до Києва, старалися що-раз тісніше лучитися з сумежними частинами. На ліво лучба завсідн була і з цієї сторони фронт безпереривно тягнувся довкола Києва, як це можна було замітити по стрілах, що тут часто падали по цілому фронті. Тут наші частини зближалися вже зі заходу до Поста Волинського, що лежить під самим Києвом. Наша бригада мала напрям на Деміївку, передмістя, що лежить на півдні Києва при васильківському шляху. На право від нас мали посуватися в рівній висоті 2. бригада та повстанці. Однак ці частини ізза непригожої дороги остали далеко позаду, так що наше праве крило було зовсім необезпечене. Мимо цього ми безупинно йшли вперед, щоби не дати большевикам відітхнути та щоби дістатися до Києва ще перед Денікінцями, що зі сходу бистро зближалися до Києва. —

Ось скінчився ліс. При його краю кілька хат. Це так званий Червогий Трактир. Ще кілька кроків, і перед нами Київ.

Київ! Якій чарівний звук змалечку мало для кожного з нас це слово! Київ-мати українських городів, місто, про котре ми стільки читалися й наслухалися. Хто ще з хлопячих літ не мріяв про те, щоби колінь звидіти його, поглянути, де завязувалася наша держава, володіли князі, гуляло Козацтво? Ось він, цей святій Київ перед нами! Вершини горбів мов золотом-самоцвітами виложені золоченими верхами церков, що мерехтіли в промінню заходячого сонця та надавали цілому краєвидові якогось чудового та привабливого вигляду. Золоті бані неначе хилилися до нас, кланялися та говорили: «Ходіть, діточки галицькі, ходіть до нас, ми від вас визволення ждемо.»

А галицькі діти бистро пішли вперед. Небавом були ми вже на Деміївці. Населення привітало нас дуже сердечно. Обсипувало нас квітами. Кожний стрілець був

заквітчанний, а коня пор. Слюсарчука не видно було зпід квітів. Однак чим далі ми посувалися в напрямі міста, тим пустішою ставала вулиця. Біля базару перебрала нас булава 8-ої бригади, що їхала верхом. Небавом почувли ми стріли. Очевидно штаб наїхав на большевиків. Сейчас, ми пігнали на поміч булави та прогнали, а почасти забрали большевиків, котрих було дві сотні. Переслідування прочих обняли 9. і 11. сотня, що опісля осталися в броварі. Тут удалася теж часть 10-ої сотні з пор. Слюсарчуком. Друга часть пішла до цукроварні, де захопила та розбрóла 80 большевиків. Третя часть з чет. Балицьким та з одним скорострілом підійшла під товарну залізничу станцію. Якраз приїхали два поїзди з Поста-Волинського повні большевицького війська. Десятник Гондюк направив вогонь свого скоростріла на вікна цих поїздів і цим в одній хвилі очистив їх від большевиків, що розбіглися на всі сторони. Товарна станція опинилася в наших руках.

Ніч пройшла на загал спокійно. Тільки артилерія перестрілювалася ще до пізньої ночі. На другий день, 31. серпня ранком 9. і 11. сотні ввійшли при великому здвизі народа на Крещатик та обсадили будинок Городської Думи. Сотні Бізанца назначено командантом міста. Десята сотня заняла артилерійський склад біля Печерської Лаври, при чому розоружено большевицький вартовий курінь. Часть сотні робила службу на стійках, прочі спочивали в вартовому домі, що був зараз біля Лаври. Дехто сів на горбі над Дніпром та оглядав чудовий краєвид. Під нами котив свої хвилі могучий Дніпро. Він був оперезаний величезним лалцюховим мостом. Цей бік Дніпра згодом заройвся від наших відділів, що обсадили цілий беріг Слобудиці. — Проти нас, на другому боці Дніпра, розложилось передмістя Слобідка. Перед полуднем почали до нас доходити відтіля оклики «Урра». Небавом побачили ми на мості відділ кінноти, що посувався в напрямі до нас. Він ніс величезний російський трибарвний прапор. Це були Денікінці. За ними показались інші їхні частини. З цього, що наші частини, які стояли біля моста, перепустили їх на цей бік, заключали ми, що Денікінці з нами в союзі. Та показалося що иншого.

Після полудня прийшов до пор. Слюсарчука один денікінський старшина та зажадав від нього, щоби він зі сотнею зложив оружжя. Коли пор. Слюсарчук відмовив, попрохав він його «до штабу». Через кілька хвилин появився під вартовим домом денікінський штабскапітан та зажадав, щоби він зложив оружжя. Цей відповів, що сповняє тільки прикази свого пачальства. — Так будем драться! — заявив штабскапітан. — Гаразд, будем «драться!» — відповів четар.

Штабскапітан відскочив на бік, а печайно появився відділ Денікінців та розвинувся напроти вартового дому в розстрільну. Москалі почали нас обстрілювати. Ми відповіли стрілянням із вікон вартового дому. Денікінці, що були перед нами, вже почали втікати. Міжтим инша їхня частина впала ззаду до вартового дому та почала нас розбрювати. Ми вкінці впали під чисельною перевагою.

Стрільці Микола Кобра з Петрилова та Петро Багріїчук полягли героїською смертю в перівному бою під мурами Печерської Лаври. А нас прочих пігнали Денікінці в полон у Даринцю, де ми вже зустріли в цілости сотні поручника Струця та четара Юрченка.

Третій курінь перестав істнувати.

Йозефів, у липні 1922.

Петро Будз.

З ЖИТТЯ-БУТТЯ В ТАБОРІ В ЙОЗЕФОВІ.

Рік 1922.

1. VIII. Начато науку в диточій 4. кл. школі, до якої записалося 13 дітей а саме: на I. степені 3, на II. 3, на III. 4, на IV. 3 дітей. Наука відбуватиметься в давньому приміщенні в таборі „І.“ для обох вищих степенів рапо, а для обох нижчих пополюді. Вчити буде пор. Босаків.

Для останків не- й малограмотних, що з різних оправданих причин оетали до сьогодні в занедбанню, начато курс не- й малограмотних. Вписалося 7 неграмотних і 12 малограмотних. Науку на обох курсах веде чет. Флюнт.

Із сьогоднішнім днем мала начатися теж наука на курсі інструкторів для неграмотних. Учительська Секція, за ініціативою чет. Дольницького, проголосила була отворення такого курсу й назначила речників виписів, а крім того заохочувала таборитів до тої школи, але без успіху. На курс вписалося ледво 2 охотників і науки на цьому не пачато. Дивна обетавица. На матуральні курси вписуються таборити „вчені“ цілими масами: навіть такі, які згорі знають, що праця їх безуцільна й вони марно тратять час . . .

Отворено курс французької мови для початкуючих. Науку, що відбувається в салі „УМСА“, веде пор. Іван Веґера.

З Праги приїхало більше члено студентів-таборитів на ферії. Майже всі змарніли. Інтензивна цілорічна умова праця й недуже підхлібні услівя життя лишили свої сліди на їх молодих лицах. Та молодецького гумору їм не брак. Веселі, бадьорі, внесли в табір нове життя, надію. В їх товаристві навіть найбільші песимісти заворушились, ожили. От таких ферій дай нам Боже в таборі кілька разів до року.

2. VIII. Начато проби до вистави: „Запорожець за Дунаєм“.

4. VIII. Чет. Мірон Дольницький виголоєв у салі таборового театру дальший тег свого відчиту на тему: „Історія Східної Галичини“.

На курсі теорії епіву, що його улаштувала Секція: „Стрілецький хор“, начато науку. Вчить хор. П. Гошовський у шкільній кімнаті К. П. К.

Руханкові вправи з тонірцями під проводом пор. Довбенка, відбуватимуться від сьогодні кожного пощеділка, еереді й п'ятниці від 7³⁰—8³⁰ пер. пол.

Від італійського амбасадора в Празі наснів на руки проф. Гулі лист, у якому амбасадор дякує за вручений йому дня 27./7. с. р. альбом.

5. VIII. Відбулося чергове засідання К. П. К. й Загальні Збори „Стрілецького хору“. До нового відділу в „Стрілецькому хорі“ вибрано: вахм. Корнела Короетіа головою, стр. Василя Петрусенка містоголовою, віет. Осипа Ярославича писарем, ст. дее. Івана Пилияра скарбником, стр. Михайла Маркуса господарем, а ст. дее. Володимира Пятницю й стр. Василя Туруса виділовими.

Таборова орхестра концертувала на площі перед „УМСА“. Відкликано виставу „Бондарівна“, що її мала відіграти театральна Секція 6./8. с. р. (завтра). „Маловажна“ причина лежала в тому, що один актор-аматор, який приняв був ролю, відмовився сьогодні від гри. Не оглядався на те, що театральна Секція поробила кошта й проголосила виставу. Деякі люди мають свій питокий спосіб міркування, з яким їм добре навіть тоді, коли заподівають вишим шкоду матеріальну, чи моральну . . .

6. VIII. Неділя. Гарна погода. Співацька Секція урядила прогулку до поблизького ліса, де ееред зелені дерев на „Кальварії“ коло сазмітної гоетиниці перевела кілька веселих годин, забавляючи гарними піснями таборову публіку, що поплила за ними.

Під вечір відіграв „УСК І.“ змагання копаного мяча з „УСК ІІ.“ з вислідом 7 : 0.

7. VIII. Розпочато курс англійської мови, що його веде чет. Юліян Бровко.

З огляду на пануючий черевний тиф у Празі, зарядила чел. Команда табору квантанну для всіх тих студентів, що повернуть на будуче з Праги.

Чел. Команда перенесла діточу школу з дотеперішнього приміщення до таборової церкви (в бараці), а то з тої причини, що при надходячих маневрах чел. війська, має прилагодити в таборі кватири для одного курія. Під вікном редакції „Українського Скитальця“ відігралась не абп яка ецена.

Редакційне вікно було вже пераз свідком найдивніщих ецен, що відбувалися на таборовій площі. Виділо мелянхоліків, які цілими днями ходять, а будяться лише на голос шипи, що дзвонить на обід, дивилося на арґонавтів, що виїзджали по золоте руно й вертали назад, бо „табор, то мама“, гляділо на впертих „мучеників“, що голодом хотіли енаети людство, і т. п., але сьогодні перший раз бачило, як старші й поважні люди, колишні-ще передвоєнні-меценаси й професорці, пригадували собі хлонячі літа й бавилися . . . „решітки“.

9. VIII. В. К. Д. дозволила одружитися стр. Іванові Хрині з п. Зузаною Герман і стр. Миколі Тивонякові з п. Анною Водічка.

На сходних підстаршинського гуртка виголоєв сот. О. Яблонський виклад на тему: „Службовий правильник ч. І.“

Вечером у кімнатах „УМСА“ відбулося кіноматографічне представлення за ветоном по 20 с. на „Рідну Школу“.

10. VIII. Пор. Петра Вовка назначила Команда табору командантом 3. сотні. Хор. П. Гошовський вихлоєв у таборовому театрі відчит на тему: „Рідна мова“.

11. VIII. В таборовому театрі виголоєв пор. Черкавський реферат про укр. студентський конґрес у Празі.

Старшинський хор виїзджає з табору на концерт до Веліховки (світлив чет. Іван Рибак.)

Пополудні відіграв „УСК І.“ змагання копаного мяча з членами старшинського хору, що визвав еспортовців до бою. Змагання, що часами переходили в дуже комічні ецени, випали в користь співаків. Вони, кидаючи мяча через браму руками, побили еспортовців „на голову“, й заєпівали їх славі: „Вічна пам'ять“.

Вечером відбувся в таборовому театрі музично вокальний концерт.

По вичерпанню програми привітав зібраних теплим словом п. Зварич, що — вертаючи по 22 літньому побуті в Америці до рідного краю — загостив подорожі до табору, щоби приглянутися нашому життю на еміґрації.

12. VIII. Відбулися надзвичайні Загальні Збори підстаршинського гуртка для доповнення Відділу.

13. VIII. „УСК Іа“ розіграв мячеві змагання з „СК“ в Наході з вислідом 0 : 8 (0 : 3), а „УСК Іб“ з „СК“ в Гожіцах із вислідом 7 : 2.

В салі таборового театру відіграла театральна Секція: „Жертва еґоїзму“.

14. VIII. Зовеім несподівано завітав пополудні до табору луцький єпископ Др. Осип Боцян, що переїзджавши через Чехословаччину, бажав відвідати своїх земляків на еміґрації. Приїхав саме в часі, коли К. П. К. збиралося до фотографічної знимки з нагоди побуту земляка з Америка п. Зварича. При тій нагоді попрошено й його до епільної знимки.

15. VIII. Єпископ Боцян відправив на площі перед таборовим театром службу божу та виголоєв гарну проповідь. По Богослуженню удався до ген. Кравца на епідання, а опісля відвідавши ще таборову „УМСА“, відїхав до Кральових Варів.

Пополудні відіграв „УСК Іа“ мячеві змагання з чеською дружиною з Находу з вислідом 3 : 0 (3 : 0).

17. VIII. Цемічники: пор. Іван Веґера, хор. Іван Черняк, стр. Іван Мельничук і стр. Дмитро Ярош відіхали до Кральового Градця до примірення протез.
18. VIII. В салі таборової „УМСА“ виголосив чет. Володимир Миханцьо відчит на тему: „театр“.
- Урядовця Івана Гурина назначено поштовим старшиною в таборі.
- Денним приказом Команди табору проголошено найвище признание й похвалу Диктатора З. У. П. Р. для полк. Вольфа й Стефаніва, міра. Романа Волощука, сот. Івана Рудницького й Остана Кравця та чтрів: Дра. Івана Мельницького й Мірона Дольницького.
- На засіданню Виділу К. П. К., що відбулося в справі франківського концерту, виступив голова спортової Секції пор. Байґерт із проханням признати спортивній Секції 77 Кч. на заплачення рахунку чет. Слезаків. Річ малася в тому. Спортова студентська Секція в Празі потребувала до свого реферату на студентський конгрес спортових знімків і зажадала їх від спортової Секції в таборі. Таборити вислали всі знімки, які мали, жадаючи лише їх звороту. Ісправді на конгресі вернено знімки, але посортвані, наліплені на картоні й доповнені 10 новими знімками, яких Секція не мала. Та разом із знімками прибув і квіт п. Слезак на 77 Кч. Показалося, що п. Слезак, який перед виїздом до Праги на студії був членом, а навіть свого часу головою спортової Секції й тоді робив своїм апаратом усякі знімки на власну руку — закупив картоні й наліпив на них — крім післяних — ще й своїх 10 знімків та жадає квітом звороту коштів. Коли хто з членів якогось товариства жадає звороту видатків на річ товариства, то це зовсім зрозуміле, але коли п. Слезак, член укр. табору, жадає 17 Кч. за наліплення знімків на картоні, то це в товариському житті зовсім незрозуміле. П. Слезак має свою спеціальну товариську льогіку, після якої жадав 14. марта ц. р. від Редакції „Українського Скитальця“ соленої заплати за дозволення репродукції світлин: „почетний похід перед пам'ятником Шевченка п. Ліберці.“ Розуміється, що Редакція й Адміністрація „Укр. Скитальця“, які працюють без ніякої платні, а К. П. К. доплачує місячно за видавництво около 2000 Кч., не могли заплатити й мусіли шевченківське чпело „Скитальця“ епізнити, замовляючи ту саму знімку в чет. Рибакі в Празі, який дуже радо й безінтересовно сповнив їх прохання. Відділ К. П. К. признав бажану квоту спортивній Секції, але рівночасно зажадав, щоби на будуче ніяка Секція не входила з п. Слезакі у жадні купецькі, чи якінебудь інші справи.
19. VIII. В Празі помер на черевний тиф у дивізійній лікарні ч. 1. чет. Михайло Панас. В. й. П.!
- Вечером відіграли аматори: „Підстаршинського Гуртка“ в таборовому театрі комедію Карпенка Карого: „Розумний і дурень“. Із призначенням зазначити належить, що перший виступ підстаршини на сцені випав зовсім удачно й заповідає підстаршинському аматорському гурткові гарний розвій. Першу їх виставу привітала таборова публіка з великим задоволенням.
20. VIII. Члени празького академічного хору, що перебувають на фєріях у таборі улаштували в поблиській купелєвій місцевості Вєліховки концерт, із якого чистий дохід призначено на бібліотеку купелєвого заведення в Вєліховках. Співачи їхали на концерт довгим возом із драбинами, як маломістечкові купці на ярмарок.
- „УСКІа“ відіграв змагання копаного мяча з чеською дружиною в Добровіцах із вислідом 0:1 (0:0).
21. VIII. Плк. Вольф відіхав на перегляд робітничих відділів на Підкарпаття, а заступство Команди обияв майор Омелян Лисняк.
22. VIII. Відбувся в Празі похорон чет. Панаса. Як представники табору брали в похороні участь: сот. Богдан Білінкевич і сот. Іван Козак.
23. VIII. Початок письменної матури на третьому гімназійно-реальному курєі.
- Сот. О. Яблонський виголосив на сходинах підстаршинського гуртка відчит на тему: „Вєтунні відомости до науки поеземєля“.
- Вечером відіграно в таборовому театрі „Панєські жарты“, що їх зісценізував пор. Холодний. Перед виставою пояснив нєсєму Др. Качанюк. Вистава, що своїм зісценізуванням,

як і грою акторів не давала нічого до бажання, зробила добрий початок свята Івана Франка в таборі.

24. VIII. Свято Івана Франка. Рано о 10. годни відбулася в таборовому театрі академія, на якій виголосив хор. Пилип Гошовський вповні вичерпуючий і гарний реферат про життя й творчість Франка. Академію закінчено відєпіванням гимну: „Не пора“. Дивно лише, що не вся ще публіка розуміє вартість наших національних свят, що пророчі слова наших Гєніїв не перейшли ще її через кров і кости й не сцїпили її в одну тверду масу. Театральна сая, що повинна бути підчас такої нагоди по самі береги заповнена, стояла через половину порожня. Вечером доперва зійшлася публіка в цілості на святочий концерт, що відбувся зі слїдуючою програмою:
1. пор. Олекса Черкавський: Вєтунне слово.
 2. Франко-Лисєнко: „Вічний революціонер“ — хор.
 3. Франко: „Україна“ — діточа деклямація Ірєни Стахівної.
 4. Reinhold Hugo: „Improptu Cis-moll“ — фортепянове сольо п. Ірєни Заяцєвої.
 5. Франко-Січинський: „Дарємне пісєне“ — хор. — Перєрва. —
 6. Таборова орхєстра.
 7. Франко: „Щє не вмерла і не вмерє“ — деклямація ст. дес. Володимира Садовського.
 8. * * а) „Крилець“
б) „Сміло друзья“ } — хор.
 9. Шевченко-Лисєнко: „Як би мєні мамо нампєто“ — сопрановє сольо п. Іваньцєвої.
 10. Франко-Ярославєнко: „Пієня гєніїв ночі“ — хор.
- Концерт вивав гарно й величаво. Належить лише зазначити, що декотрі виконавці поодиноких точок програми зміняли на власну руку свої партії, з чого виходив несмак і обниження вартости концерту. На будуче повинен Комітет етєплєнє перєстерігати точности в виконуванні назначєної програми.
25. VIII. М. Н. О. перенєсєло дотєперішнього полевого духовника в таборі о. Мпхайла Кушкєвича до Мільовіц, а на його місце назначєно о. Мірона Кривуцького.
- До чєл. команди табору напїяло такє великє числє прохань таборитів о студійні відїустки, що вона-дєя полатоджєнєня їх — була змущєна придїлпти євому рефєрєнтові до номочі щє сот. Р. Земька.
26. VIII. Відбувся похорон стр. Теодора Хадунієського, що номер дия 24./8. с. р. в місєвїй вїєськовїй лічпнїцї на чачотку. В. й. П.!
27. VIII. Таборові спортовці урядили спїльними силами з чєськими спортовцями з Яромежа спортовє свєто. Підчас прєгарної погоди й при весєлих звуках таборової орхєстри відїували спортовці змагання копаного мяча, метання дїском, перегони й скокп. Гарнє свєто, що началєся о 10 год. пер. пол., а трївало — з двогодпнєю обїдовою перєрвою — до 6. год. попол., скінчилось гарним успїхом, бо принєсєло чистого доходу 785 Кч з призначєнням на цїль секції.
28. VIII. Фотографїчна Секція, що нєдужє-то любить рухатпєся, мусїла начати сьогодні сєрію знімків повітовпх „краєнів“. Комусь зродилєся думка зиятпєся з товаришами євого новїту, а за ним пішов цїлий табор. Началєся бігання з табору до табору, з бараку до бараку, з кімнати до кімнати — спїєшєвання, замовлювання — подекуди сєріозні диспуты: хто повітовий, а хто ні, хто вїєськовий, а хто цивїльний, хто може бути на зпїмцї, а хто ні, хто „камєдула“, а хто „краєвієць“ або „габлїєць“ й т. д., й т. д., словом у таборі настав рух, нова течя думок, яка на щєтя експлїлєся вєя в видї поту на чолах директорів фотографїчної Секції, а то в протівному случаю думка єднания „повітовпх“ в одну громаду, була б їх може й розєднїла.
29. VIII. До текєтїльної школи в Берні відїхало першпх 6 студєнтів на студії. Знаменитий вибір студій. Досєі чомусь ніхто з таборитів не зєртав уваги на цє практичнє полє.
30. VIII. Похорєнєно на йозєфїєському кладовищі вїєт. Василя Сарамана, що вмер у місєвїй вїєськовїй лічпнїцї 28./8. с. р. на чачотку. В. й. П. Відбулєся змагання копаного мяча „ІСКІа“, а „СК“ Яромеж із вислїдом 1:1 (1:0).
31. VIII. В місєвїй вїєськовїй лічпнїцї номер на чачотку хор. Стєпан Вишєньський. В. й. П.!
- В місяцї сєрпнї вїїхало з табору до робітничих відділів 4 старшини, 3 підстаршини й 8 стрїльців. — Натомїсць до дабору прїїхало з Праги, Берна й Пшібраму студєнтів-таборитів 260.

П. В.

ВОЛИНЬ ПІД ВІЙСЬКОВИМ ЗАРЯДОМ ГАЛИЧАН 1919. р.

(Продовження.)

Другий чорненький парень встрявав безцеремонно кожному до розмови, стараючись за всяку ціну підчеркнути свою грамотність і піднести власні заслуги. Мабуть давній «унтерохвнцер», займав тепер старшинську посаду. Одиною його журбою за весь час було побоювання, що не вдасться роздобути доброї самогонки. Падкався, щоб цим не обидити гостей. Особливо присікався до Мельника, що мав узяти якийсь «аванс» і обіцявав собі від нього доброго могорича. Всі зносили його настирливість, як і слід було сподіватися, дуже терпеливо. Боялися показати себе недемократами, чи може й побоювались його острого язика. А говіркий це дійсно парень. За кілька хвиль виклинув він зі себе більше пісенітниць, чим другий успів би це зробити за цілий день. Ми перекидалися з пор. Возняком лише значущими поглядами й дожидали обіду.

Гутірка волілася без пляну. З морозу переходила на непрактичність провінціонільних гостиниць та на лихі часи. До моєї справи ніхто не вдавався а я мовчав, вижидаючи аж настрої піднесеться. Вкінці невтерпів Мельник і заговорив про Галичан, але у зв'язку з іншою справою. Притому забавив мабуть звільнитися від невгомного воркотуна, бо пропонував нам перейти на двірці до телеграфічного апарату, щоб запитати головно-командуючого північно-західним фронтом, отамана Оскілка, якої він про Галичан думки. Обід тим самим відкладався на кілька хвиль, веселій чорнявець і Мацюк осталися в гостинниці, а ми всі чотирі пішли на двірці. Мельник попросив урядовця отримати його прямим дротом з головною квартирою Оскілка й сів сам до апарату. Получення слідувало відносно скоро. Мельник звернувся до мене, що я маю Оскілкові передати. Телеграмою можна було з'ясувати справу кількома словами, але обмінюватися питаннями й відповідями дротом було доволі незручно. Я залишив Мельникові вільну руку переповісти справу півного нападу, наш приїзд і намір та моє призначення, а на питання я постараюся після потреби подати відповіді. Настала тиша. Мельник передавав усе до Рівного, а ми тимчасом нудилися. Отаман полка висунувся непомітно з кімнати, мабуть до буфету. Оскілко запитував, чи не міг би я приїхати до нього особисто, щоб про ці справи поговорити обличчям. Я обіцяв це зробити, як лише прибуду до Радивилова, а поки що просив я його, поставитися якось до цієї справи, бо його погляд був міродатним для населення, яке творило запілля його фронту й йому військово підлягало. Довго мовчав апарат. Оскілко надумувався:

— А хто вас на цю посаду призначував? — звучало вкінці перше його питання. Я переповів Мельникові ще раз коротко гостину міністра от. Шаповала в Галичині, його договір із золочівською О. В. К. й павів число відпосного його розпорядження. Вкінці начеркнув я приблизно своє завдання. Мельник передав це все до головної квартири й знов довелося чекати на відповідь:

— Я дуже радо бажаю мати до співпраці Галичан, у надії, що через це скріпиться моє запілля. Старайтеся прибути в як найкоротшому часі до Рівного, щоб найти основу до спільної праці! —

На цьому й розмову закінчено. Ми пішли назад до гостинниці, а дорогою в'ясував Мельник Павлюкові, що Оскілко поставився дуже прихильно до Галичан і бажає їхньої підмоги в успокоєнні «тілів». Павлюк прийняв це до відома без спротиву а про полк я на разі й не думав. Мені стали переповідати фронтові події цього волинського трикутника, де розтягався український фронт проти Ляхів на захід і проти большевиків на північ. Найцікавіше на цьому фронті було це, що кожний із обох ворогів був

мимохіть почасти й союзником, бо оба билися між собою. На загал із трьох ворожих сил стояло все дві проти одної й взаємно себе вязили. Так і проти Українців стояли Ляхи і большевики, слабші о стільки, що чубилися й між собою. А були би над Українцями в перевазі, коли б розбурхане запілля вихопилося з під впливу рівенської головної квартири. Цю слабу сторону помітив я зразу й порішив втягнути це до своїх рахунків: значить за ціну успокоєння запілля забезпечити собі поміч зі сторони от. Оскілка, якщо мої сили не могли би як слід протиставитися непокірному населенню.

В гостинниці все було готове до обіду. Чорпавий козак був уже — очевидно — по чарці, бо обсилав нас знов цілим потоком слів, не дбаючи, чи слухає його хто, чи ні. Коли його трохи заспокоїли, стали вносити їду. В першу чергу пішла кругом чарка. Коли я нахилився над нею, почув відразливий запах браги, гіркого диму й мимовільно скривився. Мені пояснили, що це самогонка, та що найлучше її пити не нюхаючи й не розсмаковуючи. Я так і зробив. Була відносно слабка але через неприємний запах видавалася подібною до дуже неприємного ліку, що одначе муситься прийняти. І ми з пор. Возняком мусили випити та ще й похвалити, щоб не вразити господарів. Чорненький козак випив також і став докоряти Мельникові, що для гостей не міг поставитися лучшою. Ось він зараз метіється по «настоящу», подібну до «миколаївської», тільки щоб Мельник дав йому гроші. Він же взяв «аванс», не поставивши ні разу могоричу. Боявся дуже, щоб брати «галичане» не взяли цього в обиду. Зайва чарка довершила в його організмі малого перевороту, говорив на всі заставки й тому Мельник і отаман полка заходилися, щоб звільнитися від його товариства. Та самогонка оказалась сильнішою. В задумчивому настрою сів чорнявець за сусідній стіл і потонув у глибокій задумі. Ним запалися козаки, що сиділи при других столах, а ми вернули до діла. В часі обіду обійшла чарка кілька разів кругом і балакучість стала змагатися. Отаман полка звернув увагу, що Галичани не повинні носити австрійських одностроїв, бо люди не в силі на перший погляд відрізнити їх від давніх Австрійців. У додатку чути було подекуди й німецьку команду, а то головно цих старшин, що одержавши вперше відділ, до української не наломалися. Притому заховалася й давня звичка, послугуватися німецькою мовою, особливо в пильних і довірочних справах із огляду на непокликане до службових тайн середовище, що припоровлювалось найчастіше при телефонічних розмовах, бо в телеграмах неоцінену прислугу віддавали шифри. Все це бентежило тутешній елемент і возбуждало недовіру, бо сам він звик брати участь у полкових «мітингах» і впливати на діяльність військових і політичних властей, хоч були вони нічим іншим, як лише пародним представництвом і то з найповіщою часу. Безладну балачку намагалися ми спрямувати до нашої теми й Мельник передав отаманові полка ціль нашого приїзду. З сусідніх столів стали щільно наслухувати. Щоб упередити вибух їхнього озлоблення на от. Борового, поспішив я заявити, що Боровий не верне до Радивилова, але буде відісланий до золочівської О. В. К., де переведеться в його справі слідство. Хтось згадав ще й про Давидовича й я знов обіцяв справу розслідувати, осуджуючи її з місця, як діточий вибрик, якого не слід брати на рахунок Галичан. По цьому стала поступово попускати здержливість присутніх. Стали обмінюватися думками спершу самі між собою. Настрій ставав чимраз-то сердечніший. Я взніс тост із нагоди повалення старих кордонів не тільки на напері та на святочних виступах

у Києві й Станиславові, але й через дійсне зближення суміжних українських мас, що проти своєї волі розділені були колись непрошеними опікунами. Присутніх візав я вишукати дійсних винуватків недавнього розруху й заявив охоту вернути до Радивилова галицьку залогу в надії, що Радивилівці приймуть Галичан не як чужинців «австрійків», але як своїх українських братів!...

Вивязалась оживлена балачка, озвались голоси за і проти, далися чути услів'я й застарєння, щоби не посмів вернути Боровий, хіба звязаний, щоби Галичани не мішались до місцевих установ, не вводили жадних змін, а обмежилися лише до несення служби безпеки, та стороження державного й військового майна...

Треба було кувати залізо поки тепло! На услів'я ставив я обіцянки й приречення, вимагаючи певних поступок, вказував на небезпеку близького ворожого фронту, та трудність ізза чисельності наших спільних ворогів, на шкідливу діяльність большевицьких агітаторів на задах, та на руйнуючу роботу чужого напливового елементу, що держався давніх кордонів, як постійного джерела доходу в хабарах і контрабанді, пехтуючи відносні зарядження українських властей. Поволі наїшлися й винуватки нападу на Галичан — а се відділ давньої пограничної сторожі, що за гетьмана повнив ще пограничну службу й не дуже-то думав припорівлюватися до нових відносин. Це були й головні Москалі, яких ідеалом являлася пажива. За їх намовою кинулося населення проти Галичан, а Боровий був уже лише безпосередньою причиною до зачіпки, видимим знаком невидимих «галичансько-австрійських» затій. Щоби головні винуватки не осталися без належної кари, порішено перевести строгу «регістрацію» пограничників і всіх чужинців вислати до дальших властей із проханням, о видалення їх, як державних шкідників, поза границі У. Н. Р. (Ця постанова була й переведена в діло при співучасті й підмозі прибувних галицьких відділів.) Подібно як при виміні депеш із Оскілкою так і тепер не знав отаман нолка всієї правди. У депешах промовчано перед ним більшу частку змісту, про яку знав Мельник. Тепер також сидів я перед ним лише як висланник О. В. К. для розсліду перестрілки. Справа мала би цілком инший перебіг, коли би Павлюк знав цілу правду. Моє призначення й осідок у Дубні робив би злишнім там 1. волинський полк, якого завдання сповняла би моя залога, супроти чого 1. вол. полк мусів би відійти на фронт. Так, чи сяк, а отаман Павлюк не міг навіть знати всього. Все це робилося не з легковаження чину, тільки задля довірчості, яка не була би в нього задержана вже хоч би з цього згляду, що він був із кожним за пан-брат та й навіть від козаків,

як виборний, був залежний. Другою, може й важнішою причиною була його надмірна любов до чарки, при чому жадна тайна, особливо в підпитому стані, не оказалась би йому за великою для щирих і відданих «собутільників».

Балачка ставала що-раз більше безладною та опливленою, говорило по кількох нараз, не оглядаючися на це, чи є кому слухати. А частування самогонкою не мало кінця. Хилили й ми чарку за чаркою, бо звичай відносився в рівній мірі до господарів і до гостей. Далі все пішло — мовляв — як по маслі. 1. волинський полк мав забавити в Радивиліві ще один день, щоби заосмотритися в харчі з радивилівських складів. Це був такий рід винагородження за підмогу в розоружуванні Галичан, бо на харчевому стані були вони всі в Дубні, що й було місцем їхнього постою. По наборі харчів мали вони відіхати назад до Дубна, передаючи Радивилів до обсади Галичанам. Про свій відїзд мали мене в Бродях телеграфічно повідомити, так, щоби їх відїзд і паш приїд відбувся того самого дня, задля омивення можливих несподіванок.

Мені прийшла на думку радивилівська тривога й можливість оружної розправи. Не хотілося вірити, що все це прибрало такий лагідний перебіг та з таким обильним вислідом.

Обід скінчився, частування могло вправді продовжуватися й до вечера, та ми подякувавши за гостину, стали готуватися до відїзду. Присутні при балачці козацтво передало вислід прочим, що стояли гуртками по дорозі й гуторили на тему знесення кордонів!

Ми стали працюватися. Нагодовані коні стояли на поготові, а земляки дивувалися, як можна було Галичан, братів Галичан розоружувати. Настрій став передаватися й козакам, що окружили нас товпою й перемагалися в приязних окликах та в запевненнях вічної дружби з Галичанами. Міщани стояли оподалік і гляділи на цей новий зворот у відношенні до Галичан, як на дійсну несподіванку. Захоплення козацтва зростало. Ще хвиля й з'явся би був «мітинг», щоби реґабілізувати остаточно недавніх «австрійків-Галичан» — та ми з пор. Возняком порозумілись поглядом, скочили в сідла й подалися назад до Бродів, відклонюючися ввічливо братам Наддніпрянцям.

Їхня щирість ділала на мене ошоломлюючо. Не хотілося вірити, що вони додержуть усе, що прирікали. Та ми відїздили, щоби якийсь нещасливий зворот не захитав настроєм. Але й самогонка запаморочила нам також «баки» й ми піддалися свіжому морозному вітрові, пустивши коням вільно уздечка.

(Продовження буде.)

З КЛІЩІВ СМЕРТИ.

Роман Колтунюк.

(Продовження.)

Чути поодинокі слова команди й все рушає в означених напрямках. Старики благословлять знаком хреста своє рідне військо на щасливі бої й труди воєнні, а молодші супроводжають його далеко за село.

Наша дорога веде покищо через Суходіл попри Гусятин і здовж понад Збручу на північ. Якесь задума зпочатку огорнула всіх. Мовчки прямує все у вказаному напрямі. Кругом широкі лани збіжжя купаються в проміннях сонця. Було так тихо, немов у святині. Ні одна травинка, ні один листок не ворохився. Здається, сама природа заніміла на вид цих карних рядів війська. А Лях був би оторопів на вид тої безмірної посвяти й відваги, що малювалися на лицях усіх стрільців. Прямо й вірити не хотілося, що це те саме військо, яке ще перед кількома днями, прибите морально й фізично, полишало свою батьківщину на паругу пахабному ворогові.

Коні весело норскали піздрями, віщуючи щасливу дорогу. В проміннях сонця купалися холодні дула гар-

мат, що своїм поважним грохотом немов накликували незабувати на вагу хвилі. З правої сторони видніли високі береги Збруча, а на них синіли ліси. Від часу до часу чути було з тої сторони глухий гуркіт гармат. Здавалося, що він добувається десь далеко зпід землі. Це на другій стороні Збруча наші брати добуваючи останніх сил боролися з другим ворогом-большевиками. Вони теж подібно як і ми отиснені ворогом із усіх майже сторін на малому кусникові землі коло Каміпця-Подільського надлюдськими зусиллями пішли в бій на життя й смерть. У той час на всіх українських прапорах був один клич: «Добути або дома не бути!»

Прислухуючися до цього гуркоту, приходила одна думка за другою. Мимоволі пасувалося вірування моряків що: «коли буря на морю захопить корабель, а він видержить дев'ятий вал, так він спасений.» А сейчас слідувало питання себе самого, чи це й у нас є той дев'ятий вал, після котрого — коли його поборемо — засіяє

нам сонце волі? Чи це може лиш один із дев'яток, а нам призначено бути погноєм для будучих поколінь? А може ми не були як слід приготованими до так великого діла й не використали в час догідної хвили та тепер збираємо овочі того?

На те, немов хтось другий шептав нині: «Розглянься! Ми ж відтії від цілого світа, оставлені на власну судьбу, без найменшої помочі з зовні, без одягу, без пабоїв та крісів, без лікарств та вираду, якого вимагає найновіща воєнна техніка. Чи ж можливим є побороти голіруч ворога, котрому помагає цілий світ, вірячи сліпо в його брехню? А скільки тих ворогів! Куди не глянь, із кожної сторони один. Божевільним є цей хто вірить, що тепер ми зможемо побідити оружжям. Ні, ми побідимо лише цим героїським зусиллям, яким ми цілому світові доказали, що другого такого приміру до тепер в історії немає.»

Частини ввійшли в лісок, що лежить на горбку коло Гусятина. Не лісок то, а радше великий парк, в середині котрого стоїть величава палата, мабуть графа Голуховського. Нова будівля, в якій кімнатах недавно ще жили розкішно польські маґнати, що годувалися кєрвавницею українського народу. Тепер там має свій пріють дике гайвороння. Стрільна російсько-австрійської артілерії оставили на ній свої сліди. Діри в мурах, дах спалений, ні одного вікна, ні дверей, стелі позавалювані — словом одна руїна. Сейчас коло палати тягнуться довгою лінією окопи. Скрізь порозкидані кільчасті дроти, то тут, то там над гробами видніє похилений хрест, без напису, лише число видіє на ньому...

Тут здержаноса на короткий відпочинок. Сонце вже зовсім високо й пригріває сильно. Піші стежі пішли далі вперед розвідати, де знаходиться ворог. До тепер не паспіло ще ні одно голошення, щоби ворог знаходився близько. Люди, яких стрічаємо, говорять, що були тут перед кількома днями лише кінні польські стежі, які повернули назад.

Після короткого відпочинку рушаємо далі. Ціла група виходить на край ліска. Перед нами розгортається вид на оба береги Збруча та на Гусятин перед — і за збручанський, що представляє один образ руїни. Де-не-де видно цілий дім, на котрому новий дах вказує, що там будиться свіже життя по світовій війні. Впереді праворуч видно село Вільхівчик. На горбку на березі Збруча, немов гніздо ластівки, причіплене. Це властиво тільки останки колись гарного села. Тепер із розвалин стирчать лише коміни, знищених війною хат.

Гостинцем на північ прямує ціла група до сіл Трибхівці — Мичківці — Матвіївка. Біля гостинця видно часто могили з похиленими маленькими хрестами-свідки завзятих борб між австрійською, а російською армією. Ніхто про них не журился, ніхто не старався посадити в головах калини. Маленькі, запалі та якісь такі сумнісумні. Й мимоволі насувалися на думку слова С. Чарнецького:

«Іване без роду, Іване без долі,
Куди не ходив ти, чого не видав,
У спеку і стужу, у лісі і полі.

Ти гинув — а славу сусід «добрий» взяв!»...

* Той сусід — той сусід, що на кожному кроці, в кожную пору як лише міг і вмів обкрадав нас із усього дорогого. Той «добрий» сусід, що в 1914. р. перемінив придорожні дерева на шибениці для певних, йому зненавиджених людей та тепер старається всіма силами змити нас із лиця землі...

Сонце новолі клошлося до заходу. Здалека ще видно вже села та гурти людей при дорозі. Зближаємося до них. Це наші селяни зі слезами радості в очах ввійшли вітати своє військо. Від стеж, які пішли наперед довідалися, що ми йдемо, та з чим лише могли й що мали, вийшли на зустріч. Усі в святочних одягах. Тепер доперва приходить нам на думку, що це саме Зелені свята.

Високо в горі чути в далечині лет страшних невидимих птиць, які з могучим воркотячим відлїхом взносяться до неба, щоби оглянути землю.

— Літаки! — літаки! — пронеслися слова між усіми. Очі всіх звернені в сторону звідкіля чути шум. Тяжко одначе відразу в безмежних просторах голим оком доглянути їх. Та й сонце так ясно світить, що годі дивитися в гору, бо сейчас очі заходять слезами. Та слідкуючи за напрямом зближування й віддалювання воркотіння, запримічено їх. Високо, високо, як ластівки мигали по блакиті неба. В рядах далися чути запити: «не знати, чи це польські, чи наші?» Зближаються щораз-то ближче. Старшини дивляться крізь далековиди, щоби тим легше пізнати їх. Хвилини виждання. Підїздять усе ближче й ближче. Здається, що й знижуються, бо розміри їх стаються щораз-то більшими. Вже кружляють над нашими головами. Іважно, великими колесами, немов царі воздушних просторів із висоти приглядаються своїм добичам. Всі обози віхали в алею дерев, що ростуть при дорозі, щоби там скритися перед їх оком. Бо коли це польські, так певно кидатимуть на них бомби, або стріляти зі скорострілів.

Іще більше зближилися, і вже голим оком можна доглянути на споді крил великі, чорні тризуби. Не було вже й сумніву, що це наші летунні вїхали на розвідку за ворогом. Іще хвилину кружляють над нашими головами, а відтак віддаляються в північно-західному напрямі.

На спіненому коні приїздить від сторони Копичинець їздець. Привозить приказ від команди І. Корпуса — здержатися в Матвіївці так довго, доки не паспіє новий приказ. Вістка ця розноситься скоро між військом. Кожний радіє, що Команда І. Корпуса вже в Копичинцях. Значиться передні війська мусять бути вже далеко.

Вістовий розказує подробиці здобуття Копичинець. Поляки чули себе вже зовсім певними та ні трохи не припускали, що наші війська можуть робити якийсь протинаступ. У своїй безличности дійшли так далеко, що не хотїлося їм навіть повиставляти полєвих застав. Наші війська вдарили на Копичинці рівночасно з трьох сторін, відтинаючи їм дорогу відвороту на Терєбовлю. В першій хвилі Поляки не могли зрозуміти, що властиво сталося. Коли ж пізнали в чому річ, втекли панїчно, куди очі несли, оставляючи все військовоє майпо в місті. Сейчас із Терєбовлі паспіло їм кілька нових сотень на підмогу. Між Яблоновом, а Копичинцями намагалися ставити опір, щоби бодай перший розмах наступу здержати. Всякі одначе старання пішли надармо. Так як лавина котиться, змїтаючи скорїстю лисавки все, що лише стрїє на своїй дорозі, так галицькі полки посувалися вперед і не було вже сили здержати їх. Такого прочухання дістали Поляки під Яблоновом, що опинилися аж на горбах під Терєбовлею.

Кругом обступили вістового стрільці та з запертим відлїхом вслухуються в його слова. Якась чарівна, таємнича сила пливе від них. Із їх серця й очий можна вичитати все, що діється в їх душах.

Загуркотїли полєві кухні, що поїхали до кирниць по воду. По кількох хвилинах уносився з маленьких комінів біло-сипіми клубами дим. Кухарі успїли вже паскорі приготувати з дошок столи, вже й тісто місят і січуть мясо, щоби приготувати для своїх стрільців добрий обід, бо хто знає, де знов удруге приїдеться їм варити. Довгими рядами стоять у кізлах кріси. Стрільці сидять біля них, декотрі сплять, інші співають. Там знов гурток гурторить із дівчатами — чути дотепи, сміхи, немов на весілїю, а не перед лицем ворога.

Стежі вже давно пішли на всі сторони. Одержали приказ зайти, як далеко лише зможуть. Найменше запримічення ворога мають сейчас доносити команді групи.

Поволі заходило сонце. Послідні проміння продиралися крізь дерева, розсипаючи великі, ясножовті плями, немов золоті монети. Приказ не наспівав. Ніяк не могли ми собі пояснити, чому так довго здержують нас на одному місці. Стежі дійшли аж до Товстого — і піде по дорозі не стрінули ворога. Нам здавалося, що не кожна хвилина, а секунда повинна бути дорогою — а тут ми ждемо на одному місці вже більше, як п'ять годин, не знаючи яка в тому ціль.

Ізза обрїю висуваються чорні хмари, закриваючи задрісно блакит неба. Здається, немов великанські чорні крила всесвітнього духа знищення повисли над нами. Якийсь сумнів, немов гадина вповзує в душу чоловіка. Як довго прийдеться нам тут іще ждати?

Вже пізно в почі, біля 11. години приходить приказ від одної частини до другої — як найскорше бути готовими до походу. Команданти куріїв мають зголосити готовість частин до відходу.

Заметушилися. Усі збираються як найскорше. Тихо, без крику й галосу, бо ворог не спить, а в ночі легко себе шумом зрадити. Але куди підемо, в якому напрямі, цього ще ніхто не знав.

Протягом чверть години було все готове до походу. Вперед відходять передні й бічні охоронні стежі — значить ідемо забезпеченим походом, бо терен іще незовсім безпечний від ворога. — Стоїмо ще хвилину й головна частина групи теж рушає вперед. Ідемо в західному напрямі. Входимо в ліс. Безчисленні тіні постатей покрили таємничо білий гостинець, що тягнеться через ліс. Ліс, мов зачарований, ворухнеться в темноті ночі.

Високо й широко обладовані ряди стрільців то стискаються, то розширюються, як хвилі тиснуть уперед, або пруть узад. Боками ступають поодинокі стрункі статі старшин. Окличі, короткі розмови й кашляння мішається в якийсь глухий воркіт. У гомін голосів мішається ступання ніг, бренькіт багнетних піхв, поле-

вих пляшок, гуркіт і тарахкотання обозу й гармат. А така велика ця маса, що — здається — кінця її нема.

Коли самий станеш у ряд, то ніщо не видно із того всього, та коли при задержці вдарився об передніх, то хоч, не хоч мусиш розрізати або сіву сталь шолома, або чорну сталь кріса. Впрочому в блідому світлі сиринка можна — від часу до часу — розрізати нагі руки, або силвети лиць, або переливаючуся гру тіний та рухи обладованих плечий — а все те, немов хвиля повені, пре вперед. Опісля знов усе зникає в темноті. І коли ставиш одну ногу перед другою, мимоволі звертаєш свій зір у ту сторону, де — правдоподібно — перед тобою рухається якась друга істота.

Здається, що вже кільканацять годин ідемо безупинно. Хочеться так спати, що прямо самі очі клиються до сну. Вже й кілька відпочинків було, під час яких усі мов мертві лягають на землю по обох боках дороги. Ніде не чути ні стрілу. Всі вже говорять, що йдемо до Кошичинець. Але певже до них так далеко? А може нам лише так здається?

Краї неба занявся червоним полум'ям; тиша й спокій відчували чудовий, гарний день. Переходимо вже недалеко Кошичинець побіч ліска, що викупаний у ранній росі блискить прегарною зеленню всіх відтінків та тисячними блисками жемчужових краплин води. Воздух аж хвилював від чудових пісенок всілякої пташини. Десь далеко озвалася кукавка, що мов щастя грається з людьми, питаючи: де я, де я, де я? А всему тому надавав лад і такт чорний дятель, що раз-у-раз настукував у червивому голузі: стук, стук, стук!, пеначе сказати хотів: »Радійте життям, тіштеся, співайте, трудіться, до мети стреміть... бо життя не где, лише пливе мов вода... а смерть теж ні...«

Вже видно Кошичинець. Кругом на всіх зарінках стоїть велика маса обозів. Здалека вже видно, що там кинить життя, що там праця в повному ході. (Продовження буде.)

Праці стрільців укр. робітничих сотень на господарсько-промисловій виставі в Кошичах.

ВИРОБИ УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЧИХ СОТЕНЬ НА ЧЕСЬКІЙ ВИСТАВІ.

З новочасного пекла, а саме з польського табору в Ланцуті вирвався я по тяжких зусиллях за границю на чесько-словацьку територію, де з часом дістався до українського робітничого відділу в Кошичах. На новому місці, почав я нове життя. З початку посвячував майже весь — вільний від запяття — час — як і всі інші старшини — в сотенних культурно-просвітних гуртках на читанні часописів, книжок та на гутірках. Та все таки збувало досить часу й на иншу працю. Цей лишній час збував я на різблення й вирізування з дерева різних дрібничок, як: рамки до образів, таблички й инше. З різнокоштових куснів дерева клеїв скриньки й касетки, уміщуючи на них українські взірці. Моїй роботі при-

глядалися стрільці, а коли побачили, що це не трудна праця, та що вироби виходять гарні, прийняло кількох їх із 5. й 9. сотні участь у моїх заняттях, що пізніше дало нам думку оснування малої різьбарської робітні.

Виготовлені предмети в робітні розходилися дуже скоро, а одержаний із розпродажі грош передавано частинно К. П. К., а частинно призначувано на закупню потрібного в робітні приладдя. При більшому обороті діставалося децю й »мистцям« за труд і терпеливість у добаванню дерева.

Таким чином попри приємність, якої зазнавали робітники по гарному викінченню предметів, мали й значну грошеву піддержку. Та ми Українці звиклі лише це

особливо цінити, що нам поручують чужинці. Мимо цього, що наші праці видирано нам прямо з рук, різбарському заняттю посвятився відносно малий гурт. Аж ось робляться заходи коло відкриття господарсько-промислової вистави в Кошицях. Старанням пор. Ліщинського утворено на цій виставі український відділ для предметів нашої робітні. Ця вістка нас більше розчарувала, чим урадувала. До вистави ми не були приготівані, а до того знатніші наші «мистці» з незалежних від них причин були відсутні. В останній хвилі метнулися ми й зібрали незначну кількість різнородних річич. Ми порозумілися з освітнім референтом: »11. čs. př. div.« й при його посередництві вмістили свої вироби в військовому відділі знімок. Коли поминути праці фахових оружних робітень і автокольтон, то між прочими дрібничками вибиравалися на перше місце українські вироби. Найлучше давалося це помітити на цьому зацікавленню, яке викликували наші праці на відвідачах, що їх число за цілий час вистави переходило 80.000 осіб. Нераз доводилося мені бачити підчас вистави, як при столику з нашими виробами зімалася жива виміна слів. — »Podívejte, jaké pěkné věci«, — висказували видці, постававши перед збіркою, а пере-

читавши пояснюючі написи на табличках, додавали здивовані: »To je ukrajinské! Ti Ukrajinci do všeho schopný národ.« — А коли уступали місця иншим, поручали їхній увазі наші вироби, приговорюючи: »Podívejte se, jaké hezké výrobky ukrajinských vojínů!« — А збірка представляла собою далеко не все те, що вишло з нашої робітні. Богато випродалось, а до вистави не оставало часу виготовити щось нового. Та й наші засоби були прямо ничтожні.

По цьому зацікавленню, яке викликала наша збірка на чужинцях, стали й наші горнутись до робітні — та на жаль за пізно. Несподіваний виїзд сотень припинив — можливо, що лише часово — нашу працю.

Зацікавилися наші, але аж тоді, коли чужинці звернули їм увагу, що ціла ця довбанина в дереві, далека від дитячих забавок, хоч на перший погляд від них не різниться.

Під першим вражінням замовили в нас крамниці більшу кількість праць. »Knihkupectví Stanklera« давало навіть більший зачет, але з огляду на зміну місця осідку, полишилось цілу справу в завішенню.

Пор. Лихо.

З еміграційного життя в Югославії.

Як доносять нам із Загребу, оснований там дня 29. червня ц. р. »Українське Товариство Просвіта«, що має на меті: а) згуртувати всіх Українців-емігрантів — так із Придніпрянщини, як і Східної Галичини й Буковини — що перебувають під теперішню хвилю на території королівства С. Х. С.; б) нести їм духову й моральну піддержку й в) ширити національне освідмлення серед тамтешніх Українців-кольтонів.

Нове еміграційне Товариство, що поставило собі таку високу ціль, бореться вже з самого початку свого існування — як і всі инші еміграційні товариства — з матеріальними недомаганями, але завдяки щирій і невсипучій праці своїх членів, стремить уперто до вибраної мети, чим дає вже в зарані свого життя повну запоруку, що сповнить своє тяжке, але гарне й хосенне завдання.

До цієї вже пори отворено при Товаристві читальню й инші секції, як театральну, літературну й музичну,

з яких найбільше заінтересовання й рухливого життя виказали до тепер: читальня й театральна секція. Шкода лише, що бібліотека Товариства, яка складається головню з дарованих членами творів не може — ізза браку фондів — відповідно розвинути та тим самим прийти з новим вдоволенням для своїх членів.

Редакція »Українського Скитальця«, вітаючи нову українську організацію серед полудневих наших братів-Славян та бажаючи їй як найкращого розвою й успіху в наміченій праці, подає всім тим, хто інтересується організаційним і просвітно-культурним рухом на еміграції і хто хотів би підпомогти їй бодай у збогаченню бібліотеки — її адресу: »Ukrajinsko Društvo Prosvjete Zagreb, Kamenita Vrata, gradska čitarnica«.

Надіслане.

Від »Видавництва Українське Слово« наспіли до Редакції »Українського Скитальця« слідуєчі книжки видання »Українського Слова«: 1. Дмитро Дорошенко: »Славянський світ у його минулому й сучасному«, том I. II. і III. (кожний том понад 250 сторін друку). Ціна одного тому 30 Кч. — 2. Олекса Стороженко: Оповідання

(том I. і II.) з поясненнями Богдана Лепкого. (Кожний том понад 250 сторін друку.) Ціна одного тому 16 Кч. Замовляти на адресу: »Ukrajinske Slovo«, Buch- und Zeitungsverlag, G. m. b. H., Berlin-Schöneberg 1, Hauptstraße 11.

ОПОВІСТКИ.

Місто повідомлень про своє вінчання, складають Др. Роман і Нуся з Калитчуків Борисевичі 100 Кч. на »Рідну Школу«.

1.—1.

Хто знав би, де перебуває тепер стр. Петро Іванчук, літ 22., родом із Манастирця пов. Самбір, що підчас українсько-польської війни служив при телефонічному відділі в У. Г. А., зволить за нагородою одного доляра

подати його точну адресу до Адміністрації »Українського Скитальця«.

Від Редакції »Українського Скитальця«.

Всі часописи, журнали й Видавництва, що передрукують особні статті, або спомини з »Українського Скитальця«, просимо подавати заведи джерело праці.

Світлий стр. Іван Хомин.

Шкільна дівтора українського табору в Йозефові при руханкових виравах.

Адреса:
„Самопоміч“ україн. військовий
табор в Йозефові.
„Samopomich“. Ukr. vojenský tábor v Josefově.
„Samopomitch“. Ukrainian mil. camp in Josefov.
Č. S. R. Europe.

Касовий звіт „Самопоміч“
допомогової централі для частин Української Галицької Армії
що перебувають поза
межами рідного Краю, за час від 1.—30. вересня 1922. р.

П р и х і д	С у м а		Р о з х і д	С у м а	
	Кч	с		Кч	с
Сальдо з попереднього місяця	2871	30	I. Допомоги для хорих старшини і стрільцтва в лічни- цях, Чехословаччина:		
1. Вп. П. проф. Др. Смаль-Стоцький Степан у Празі, в тім 4450 Кч від Укр. Жіночої Громади в Нью- Йорку, З. Д. А.	10000	—	1. Лічниця Млада Болеслава	252.—	Кч
2. Вп. П. Грицай Дмитро, North Tonawanda, Н. Й. З. Д. А.	1090	—	2. „ Йозефів	619.—	„
3. Веч. о. Сарматюк Андрій, W. Toronto, Канада, \$ 60, по виміні	1760	—	3. „ Пардубиці	616.—	„
4. Вп. П. Котелець Дмитро й Попелюк Андрій, Т-во „Сокіл“, Buffalo, Н. Й., З. Д. А., \$ 137, по виміні	3830	—	4. „ Ліберець	224.—	„
5. Вп. П. Зазуляк Антін, Monkman, Alta- Alberta, Канада, \$ 9.50	360	—	5. „ Берно	214.—	„
Вп. П. Войціховський А. Р. О. Tarnopol, Sask, Канада, \$ 2.—			6. „ Прага	560.—	„
6. Веч. о. В. А. Каськів, від Відділу Ліги Американ- ських Горожан українського походження, Трентон, Н. Й., З. Д. А., \$ 61, по виміні	1799	50	7. „ Хомутів	424.—	„
7. Вп. П. Лазаренко Дмитро, N. Woodford, III., З. Д. А. через вістуня Даниша Онуфрія в Українськiм таборі в Йозефові, \$ 1, по виміні	30	—	8. „ Штернберк	520.—	„
8. Зворот висланих допомог	242	34	9. „ Мункач, Яхимів, Ружемберк, Часлава, Тейлиці, Пісек, Оломунець, Ужгород, Кра- льове Градець, і тд.	1015.—	„
9. 4% від зложеної в банку готівки	161	83	II. Допомоги для інтернованих старшини і стрільцтва в таборах.		
			А. Чехословаччина.		
			Український військовий табор у Йозефові:		
			1. Старшини	2035.—	Кч
			2. Стрілецтво	6923.30	„
			Б. Румунія.		
			Табор інтернованих у Орадеа Маре:		
			Старшини й стрілецтво	919.—	„
			В. Польща.		
			Табор інтернованих у Тухолі:		
			Старшини й стрілецтво	1027.—	„
			III. Зачет на справлення протези для інваліда	500	—
			IV. Удержання української диточої коли для дітей емігрантів	177	—
			V. Адміністрація	800	80
			Сальдо	5318	87
	22144	97		22144	97

ЙОЗЕФІВ, дня 1. жовтня 1922. р.

Крушельницький Корнило в. р.
голова.

Рахунки й діловодство „Самопоміч“ перевірено за місяць вересень 1922. р. та найдено її грошеву господарку згідною з місячним касовим замкненням.

Про це повідомляється Вп. Жертводавців, а про стап допомогової акції—звітується Військовій Канцелярії Диктатора З. У. Н. Р. у Відні.

ЙОЗЕФІВ, дня 10. жовтня 1922. р.

Економічно-Адміністративна Комісія:

Онуляк, поручник, в. р., председатель.

За управу „Самопоміч“:

Груба Михайло в. р.
писар.

Байгерт Іван в. р.
скарбник.

Гретчак, рах. поручник, в. р.

Виказ жертв.

На фонд „Рідна Школа“ в краю зложили в чеських коронах:
Додатково за місяць серпень ц. р. чет. Красович 91, бул.
В. Ілащук 81.

За місяць вересень ц. р.

На руки Вп. Дра. Степана Гриневецького зложили: Вп. Пилип
Матлай 75 доларів і 18 доларів, Вп. І. Копчинський 2 долари, Вп. о.
Іван Гундяк 2 долари, Вп. Павло Левицький 2,5 долара, біженецький
Комітет в Ужгороді через Вп. Дра. Володимира Пежанського 500 Кч.

Українські робітничі відділи: в Забожі 60,30, ч. 38. (сот. Газдайка)
180, ч. 37. (чет. Спінґерч) 146, ч. 36 (пор. Цурковський 83, в Мукачеві
(чет. Козак) 46, ч. 11. (чет. Павлишин) 85, в Чаславі (хор. Охримович)
73, в Пардубицях (сот. Стадник) 310. — На ту суму зложилися:
сотн. Стадник Іван 15, пор. Лисий Іван 5, чет. Цимборський Михайло
15, ст. дес. Фурманський Василь 4, ст. дес. Миколишин Дмитро 4,
дес. Сміх Павло 2,50, дес. Шевців Стефан 2,50, віст. Вакарук Никола
2,50, Кілярський Дмитро 2,50, Федечко Григоріо 2,50, Шах Андрій
2,50, Нага Андрій 2,50, ст. стр. Шагала Іван 2,50, Лебідко Петро 2,50,
Кріль Антін 2,50, Васильковський Іван 2,50, Ключко Іван 2,50, Гнитуль
Петро 2,50, Хававчак Тимко 2,50, Книшник Олекса 2,50, Стецюк Дмитро
2,50, стр. Мах Михайло 2,50, Леньо Павло 2,50, Косик Михайло 2,50,
Сидір Петро 2,50, Согуйко Петро 2,50, Доскоц Павло 2,50, Конюк
Іван 2,50, Лазар Володимир 2,50, Науличиний Михайло 2,50, Лендюк
Дмитро 2,50, Середний Федь 2,50, Староста Михайло 2,50, Романшин
Василь 2,50, Писарчин Дмитро 2,50, Затварський Петро 2,50, Василишин
Федь 2,50, Савчук Іван 2,50, Лелів Стефан 2,50, Гринчак Іван 2,50,
Куйбіда Осип 2,50, Лацик Андрій 2,50, Васютин Василь 2,50, Марко

Осип 2,50, Зарипський Антін 2,50, Сливка Василь 2,50, Мисечко Михайло
2,50, Пришляк Гринько 2,50, Гречух Михайло 2,50, Гапджула Михайло
2,50, Домарацький Никола 2,50, Глухович Гринько 2,50, Кузьбит
Василь 2,50, Колієник Павло 2,50, Печиняк Дмитро 2,50, Данилів
Василь 2,50, Симотюк Дмитро 2,50, Ляшковецький Іван 2,50, Курч
Никола 2,50, Завадовський Стефан 2,50, Марчишин Олекса 2,50, Каса-
раба Петро 2,50, Ліпінський Василь 2,50, Семенюк Никола 2,50,
Телефанко Петро 2,50, Ткачук Микита 2,50, Ярош Осип 2,50, Тачівка
Стефан 2,50, Пінчак Олекса 3, Гуманецький Никола 2,50, Остапчук
Василь 2,50, Бічий Стах 2,50, Мухальо Микита 5, Наумець Василь
2,50, Бабин Михайло 4,50, Дудяк Петро 2,50, Литвий Іван 2,50,
Качмар Федь 2,50, Британ Михайло 2,50, Чернихівський Никола 2,50,
Геремеш Стефан 2, Дорош Іван 3, Салатський Михайло 1, Даньчак
Гринько 2,50, Барилкевич Володимир 2,50, Дутчак Михайло 2,50,
Лаврик Петро 2,50, Шкіра Іван 2,50, Солоський Василь 2, Перхайло
Петро 2,50, Вдовичин Дмитро 2,50, Лелековський Іван 2,50, Стефаншин
Федь 2,50, Войтків Дмитро 2,50, Просвітний Кружок сотні 34,50, ч. 1.
(хор. Ванджарук) 42, ч. 13. 40, ч. 28. (пор. Рудзінський 500, в Терезині
(пор. Киретюк) 510, ч. 15. (в Літомежних) 142, ч. 6. (хор. Палюшок)
24, в Годоніні 13,50, ч. 35, в Берні 107, в Бромові (бул. Дякун) 18,
в Йозефові (пор. Михайлів) 78, в Ліберці (пор. Хребтівський) 545,
в Ліберці (бул. Терлецький) 94, в Ліпнику 160, в Індж. Градці 14,
в Берегові (сот. Сипенький) 130, — підстаршинський кружок в Йозефові
36,70, Іван Колодубець, вестер. Ужгород 30, Никола Сковронський
зал. ур. 30, Гриць Сипечко 20, Павло Черниш 10, разом 3.699,50 Кч,
словами три тисячі шістьсот дев'яносто дев'ять корон ч. 50 сотиків
Всім Вп. жертводавцям складається щиро подяку.

„Самопоміч“.

На поміч українським стрільцям, що скитаються по за межами
Рідного Краю, зложили в місяці вересня 1922 в доларах:

1. Члени Товариства „Український Сокіл“ Буфолдо Н. У.: о.
Михайл Продан 5,—, Г. А. Пляча 5,—, Степан Круть 2,50, Іван Ро-
вський 2,—, Томко Матійшин 2,—, Ілія Гожий 1,—, Михайло Юра
1,—, Лешко Різяк 1,—, Іван Мидян 1,—, Дмитро Грицай 1,—,
Зоя Грицай 1,—, Андрій Гузій 1,—, Василь Федько 1,—, Ілія Гріб
1,—, Дмитро Котелець 1,—, Андрій Попелюк 1,—, Анна Попелюк 1,—,
Григорій Видиш 1,—, Степан Горват 1,—, Михайло Малаєт 1,—,
Михайло Шафран 1,—, Олекса Макара 1,—, Іван Попадюк 1,—, Іван
Бирва 1,—, Іван Гоменда 1,—, Павло Лозинський 1,—, Степан
Юрчак 1,—, Братя Беда 1,—, Степан Лещинин 0,75, Стефан Мидзян
0,50, Дмитро Березюк 0,50, Максим Джуган 0,50, Василь Теслюк 0,50,
Н. Ліберман 0,50, Василь Цін 0,50, Андрій Данкович 0,50, Яків Про-
цишин 0,50, Іван Малаєт 0,50, Михайло Кулик 0,50, Іван Сибак 0,50,
Йосиф Пятак 0,50, Іван Паланчак 0,50, Антін Корпан 0,50, Іван
Пятак 0,50, Михайло Петрина 0,50, Н. Н. (незнаний) 0,50, Міхал
Костецький 0,50, Михайло Френк 0,50, Петро Гутник 0,25, Михайло

Щеглинський 0,25, Степан Мигаль 0,25, Дмитро Мидзян 0,25, з загаль-
ного бачку 84,43, Андрій Попелюк доложив 0,82, разом 137,— дол.

2. Відділ Ліги американських Горожан українського походження
в Трентон Н. У. через Веч. о. В. Я. Каськова 61,— дол.

3. Вп. П. Др. Степан Смал Стоцький в Празі (в тім 4450 кч.
від Укр. Жіночої Громади в Нью Йорку 10'000 кч.

4. Вп. Дмитро Лазаренко 2297 Н, Воодфорд Ст. Декатур Іль
через вістуну Онуфрія Дашиша 1,— дол.

5. Комітет Борців за волю України в Чикаго через Вп. п. Емілія
Городиського 26,— дол.

Великодушним жертводавцям і тим всім, що збірками захища-
лися, складає Управа Самопомічч іменем цілого стрілецтва щиро-
сердечну подяку і просить не забувати нас і на далі.

За Управу:

Корнило Крушельницький в. р.,
голова.

ЙОЗЕФІВ, дня 30. вересня 1922.

Пригадка до Еміграції Земель З. У. Н. Р.

З кінцем червня ц. р. звернулися ми до всієї нашої
еміграції з проханням о співучасті у праці над зложен-
ням «Пропамятної книги» еміграції Західно-Українських
земель за час від установчих Зборів Українсько-націо-
нальної Ради у Львові, це є від 19. жовтня 1918. р.

Як кінцевий речинець присилання матеріалів назна-
чили ми кінець вересня 1922. р.

Та хоч усякому ясно, що побіч творення історії не
меншу роль для будучности народу грає й її писання —
зазив наш не знайшов загального відгону у тих, до
котрих звертався. Вправді много чільних осіб зголосило
й прирекло вже свою співучасті у праці то все таки
зприсланих згл. обіцяних матеріалів не могли би ми
скласти навіть скромненької поміченої книги.

А чейже події останніх чотирох літ у історії нашої
Батьківщини й усі зусилля над відбудованням нашої
державности заслуговують на це, щоби їх зберігти й пере-
дати грядучим поколінням. Тим більше, що наш побут
на політичній еміграції вже мабуть недовгий і що в ко-
ротці вернемо на рідну землю й візьмемося там до даль-
шого творення нашої історії — а тоді за тяжкою працею
небагато стане часу на списування минулого й статися
може легко, що не одна важна подія піде в забуття.

Причину цього, що не всі ще відізналися на наш
зазив, хочемо бачити не в легковаженню цієї важної справи,
а в надто короткому може речинці, який ми поставили
для присилання матеріалів, як також і в цьому, що не
досить може ясно начеркнули ми, що завданням «Про-
памятної книги» буде обняти всі ділання нашого народ-
нього життя в згаданому часі те що нашим стремлінням є,
щоби вона стала збірником праць, начерків, споминів а
хоч би й поодиноких коротких уваг, але дійсно цілої
еміграції.

Тому, що справа зложення «Пропамятної Книги»
в такому виді, як річ превеликої ваги, лежить нам дійсно
на серці — продовжуємо речинець присилання праць
(рукописів, малюнків, рисунків і знімок) до 30. падо-
листа 1922. р. в надії, що до того часу наплине вже
багато матеріалу, з якого вдасться нам дійсно зложити
велику духову скарбницю нашого народу за цей Великий
Час.

Про близкі інформації просимо звертатися до Виділу
К. П. К. українського Табора в Йозефові в Чехослова-
чині, де всяке листування буде поладжене відвратною
почтою.

Виділ К. П. К.

